Ը. ՏԱՐԻ 2131 — ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 15 ՄԵՀԵԿԱՆ 4383 — Հ. Տ. 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1891 — Ն. Տ. 5 ՄԱՐՏ 1891 — ՀԻՋՐ. 23 ՐԷՃԷՊ 1308 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ԱՐԵՒ ԻՍԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԵՎԵԼՔ» ՕՐԱԳՐԻ
Գալատիա, Նորատունկեան-Խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده آره‌وك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՎԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար [illegible] տարեկան	160
» » [illegible] »	80
» » [illegible] »	40
Գաւառաց » [illegible] »	200
» » [illegible] »	100
Դուրս երկիրներէն [illegible]	50
» » [illegible] »	25

Դուրս դրկուած [illegible] Ներքնութեան վրայ ե Խմբագրութեան [illegible] եամբ գրութիւն ևս լրացիր

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX JOURNAL

Ե. ԳՈԼԻՍ, 21 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, 1891

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԵԱՅԻ ԵՒ ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Ֆրանսայի Հրէից Բարեւնապետ Պ. Զատոք-Խան, իւր ազգակցաց կրթական ընկերակցութեան ընդհանուր ժողովին նախագահելով անցեալ շաբթուն Փարիզի ժԷ չրջանակի թաղային պաշտօնարանին մէջ, գովեց Փարիզի վեհաշուութիւնն, որ չէ քաջալերած եւրոպական այլ և այլ կողմերը տիրող հակահրէական շարժումին,—որ Ասատիոյ, Եգիպտոսի, Ֆրանսայի ժողովրդեան ընտրութեանց առթիւ, սաստկապէս երեւցաւ շաբթուս մէջ ալ։

Նոյն պահուն ուր հրեայ Բարեւնապետը կ'արտասանէր այս գովունակութեան խօսքեր, ֆրանսացի ականաւոր հրապարակագիրը Պ. Անատոլ Լրոուա Պոլիէօ Ռէվիւ դէ Տէօ-Մոնտ հանդիսին մէջ երկար յօդուած մը կը հրատարակէր Հրէից և հակահրէական շարժման վրայ, շատ մը իրողութիւններ և դիտողութիւններ ի մէջ բերելով ի նպաստ հրէական դատին, Ջատագովելով հրէական դատին «մեղմացուցիչ պարագաները»։

Եւ նախ, քանի մը թուականներ կան ի միտ առնելու։ Աշխարհի վրայ գտնուող Հրեաներուն 8—9 միլիոն հոգի կընդունք հաշուել։ Ռուսիոյ և Ռումանիոյ մէջ միայն աւելի հրեայ կայ քան Եւրոպիոյ մնացեալ մասին մէջ։ Աշխարհիս Հրէից կէսը կը բնակի Ռուսիոյ մէջ։ Ի Ֆրանսա կը բնակին 80,000 Հրեայք, որոց երեք-չորրորդ մասն ի Փարիզ։

«Հրէից բազմաժարդութեան վերաբերեալ այս թիւերը, նոյն իսկ Եւրոպիոյ մասին, մեծաւորագոյն հաշուով մը ձեռք բերուած են, վերջնական չեն։ Սա միայն ստոյգ է թէ երբեք այսչափ հրեայ չէր գտնուած աշխարհի վրայ։ Գրեթէ ամենուրեք Հրէից թիւը կ'ամբ կը բազմապատկի, ոչ միայն իրենց բացարձակ թիւ, այլ և իրենց համեմատական թիւ, —հրեայ ժողովրդեան համեմատութիւնն առ Քրիստոնեայս կ'աւելնայ այն ամէն երկոյց մէջ ուր Հրեայք կը բնակին Քրիստոնէից մէջ։ Ե՛արեւելեան Եւրոպա, հրեայ ժողովուրդը կ'ամբի մեռելոց վերայ ծնելոց անընդհատ առաւելութեամբ։ Ե՛արեւմտեան Եւրոպա, որպէս և ՅԱմերիկա, Իսրայէլի ժողովուրդը կ'աւելցնայ մանաւանդ նորանոր գաղթականներ ընդունելով արեւելեան-Եւրոպիոյ Հրեաներէն։ Զի Հրեայք այն արեւելեան երկիրներէ ուր մեծ թիւով բնակեալ են՝ կը գաղթեն յարեւմուտս, այնպիսի երկիրներ ուր նուազ բազմամարդ են, և ուր օրէնք կամ հանրային բարքեր աւելի ազատ կը թողուն զիրենք։ Արեւմուտք կը քաշէ զիրենք կրկին հրապոյրով մը, իւր հարստութեամբք և իւր ազատութեամբք։»

Իսրայէլի ժողովրդեան ծանրութեան կեդրոնը կը գտնուի հին Լեհաստանի մէջ, և մերձակայ երկրաց մէջ՝ ի Ռուսիա, Ռումանիա և Յաւստրիա-Հունգարիա։ Հրէին դեմ ցուցուած ատելութեան գլխաւոր շարժառիթ կրօնի տարբերութիւն չէ այլ եւս։ Ժողովուրդք ընդհակառակ իրարու բնազդ կը պահեն ատելութիւններ, դժկամակութիւններ, որոց պատճառը չեն գիտեր այլ եւս։

«Հետաքրքրաշարժ կը լինէր փնտռել թէ ինչ բանի մէջ հրէութիւնն և հրէական բարոյականը կը տարբերին քրիստոնէութենէ և քրիստոնէական բարոյականէ։ Ասոնք իրարու կը նմանին և իրարմէ կը տարբերին ինչպէս Աստուածաշունչն և Աւետարանն։ Հոն ուր երկոքին կրօնք համաձայն են, ուր երկոքին նոյն բանը կ'ուզեն, Հին և Նոր Կտակարանաց մէջ չեշտի տարբերութիւն մը կայ, դիտեր քով բան մը կայ առաւել գործական քան մօր քով։ Հրեայ մ'ըսէ պիտի թէ մին աւելի կնոջական է, միւսն աւելի առնական։ Եթէ մին աւելի առնական կը թուի, միւսն աւելի մարդկային է, և եթէ աւելի սիրտ, աւելի զգացում կայ նոր Օրէնքին (Աւետարանին) մէջ, աւելի բանաւորութիւն կայ հնոյն մէջ։ Սա կայ գոնէ որ՝ հին Կտակարանին մէջ՝ գերեզմանէն անդին եղածն (յաւիտենականութիւն, անմահութիւն) քիչ տեղ կը բռնէ։

«Ի զուր Թալմուտ կ'ըսէ թէ աշխարհ ոչ այլ ինչ է բայց եթէ պանդոկ մը ճամբուն եզրին։ Հրէին համար աշխարհ աւելի դրական, աւելի տեւական բան մը լինել կը թուի քան Քրիստոնէին համար։ Հրէական կրօնն զՀրեայն չի պարտաւորեր այնքան անկարեւոր համարելու երկրային վայելքներն, աշխարհային բերկրութիւններն։ Հրէական կրօնն աշխարհային կեանց համար չենուած կրօն մ'է, և այն պէս կը մնայ։ Ուստի, հրէական օրէնքն ոչ նուազ նպաստած է Հրէին յաջողութեան կենաց պայքարներու մէջ։ Իսրայէլի ժողովուրդն իւր զօրութեան մէկ մեծ մասը կը պարտի իւր Օրէնքին։ Հրէական Օրէնքն ինչ բարքք որ խոստացաւ հրեայ ժողովրդեան տուաւ և կուտայ։ որովհետեւ դրական բաներ խոստացած էր։»

* * *

Ֆրանսացի հրապարակագիրը կը քննէ հակահրէական խաչակրութեան ծագումը Գերմանիոյ մէջ։ Նոյն իսկ աբեւելեան Եւրոպիոյ մէջ, ի Հունգարիա, ի Ռումանիա, ի Ռուսիա, քիչ շատ զարգացեալ դասն այլ եւս չամբաստաներ Հրեայները թէ քրիստոնեայ տղայք կը գողնան չէրելի դանակին յանձնելու և անոնց արեամբ բաղարջ չինելու համար։ Ո՛չ, հակահրէական շարժումն այլ եւս չի լենուր այս ամբաստանութեանց վրայ, զորս միջին դարուց մէջ իսկ Պապեր հերքած են, յետ քննութեան հրէական գրեանց։ Հրեայք, մանաւանդ «յառաջդիմականներ» Հրեայք, կ'ամբաստանուին այսօր թէ Եւրոպան և ժամանակակից ընկերականութիւնը քրիստոնէութենէ հեռացնել կը միտին։

Հակահրէութիւնը ծնած է ի Գերմանիա Պրոմարք իշխանի վարչութեան օրով, Նորահաստատ Կայսրութեան և կաթոլիկ բաձրաստիճան կղերին սատակիկ կռուոյն ժամանակ։

«Մինչ գերմանական ազատական մասուլը, մասամբ Հրէից տնօրէնութեան ներքեւ, կը յարձակէր կաթոլիկ եկեղեցւոյ վրայ, պաշարեալք (կաթոլիկները), պաշարման գծերուն տակ կէտն որոնելով, դուրս խուժեցին Սինակոկայի ուղղութեամբ, հոն ուր բանակած էին հրեայ ժողովրդեան կուսակցապետ Լասքերի հրամայած զօրքերը։

«Քանի որ Հրեայք կաթոլիկ եկեղեցւոյ վրայ կը յարձակին, կաթոլիկներն ալ սկսան յարձակիլ Իսրայէլի վրայ։ Կանոնաւոր պատերազմ մ'էր այս։ երկուց բանակաց բաղադրութիւն իսկ այնպիսի շարժումմը հարկաւոր կ'ընէր։ Արդի հակակղերական պայքարներուն մէջ այս փոխադարձութիւնք կանոնաւոր բան մը դարձած են։ Հրեայն որ ինքզինք ազատ կը զգար այլոց կրօնային դաւանանքը քաջալերելու, և ազատամտութիւն ծախելու, ինքն ևս ի վանգի կը գտնուի զոհ լինելու քրիստոնէութեան դէմ մղած պայքարին։

«Ուրեմն, հակակղերականութիւնն հակահրէական շարժման գլխաւոր տարերց մին դարձած է։ Այլ և այլ երկիրներու մէջ, Հրեայք այս պատերազմէ աւելի մեծաւոր են քան կաթոլիկներ։ Մինչ Հրեայք կաթոլիկ եկեղեցին մատնիչ կ'ընէին իբրեւ օտար մարմին մը, որ օտար պետի մը կը հպատակի, կաթոլիկներն սկսան պատասխանել՝ նշանակելով զՀրեայս իբրեւ հայրենիքէ և հայրենասիրութենէ զուրկ օտարամուտ օտարոտի ցեղ։ Ի Գերմանիա, այն Հրէից որք՝ օրինակի համար՝ Պապին հոգեւոր հպատակները կ'ամբաստանէին իբրեւ հոգւով ու մարմնով «անգրալեռնականներ» և գերմանական ոգւոյն դէմ ըմբոստ, կաթոլիկները կը պատասխանէին՝ ամբաստանելով Հրեայներն իբրեւ ըմբոստ գերմանական մտքին, գերմանական մշակման (deutsche Kultur) դէմ։

«Բրուսիոյ բարեպաշտիկ բողոքական տարրը, ցաւ ի սիրտ տեսնելով թէ կաթոլիկ նուիրապետութեան դէմ ուղղեալ յարձակմունք եպիսկոպոսական փեղոյներու վրայէն անցնելով կը դպչին Խաչին և Աւետարանին։ սկսան Հրէութիւնն հարուածել, և հակահրէական նոր խաչակրութեան եռանդնագոյն պատերազմիկներն եղան։»

Ցէկէրս, համակրութեամբ յիշելով Պ. Անատոլ Լրոուա-Պոլիէօի սոյն չահեկան ուսումնասիրութիւն Ֆրանսական առաջին հանդիսին մէջ, մէկ կէտը միայն տկար կը գտնէ, այսինքն թէ հեղինակը չի խօսիր Ֆրանսացի Հրէից գաղափարական գործունէութեան վրայ։ Իւր լռութիւն արդեօք կը ցուցնէ՞ թէ Ֆրանսացի Հրեայք, (օրինակի համար՝ հակակղերական Ռէպիւ-ղլիք Ֆրանսէզի անօրէն Պ. Ժոզէֆ Ռէյնաք,) մասնակից չեն գտնուած կաթոլիկ կղերին և եկեղեցւոյն դէմ ի Ֆրանսա մղեալ պայքարին։ Արդեօք Ֆրանսացի Հրեայք անդամակից չե՞ն գտնուած մասնական ազանդներու, որոց մասը կը տեսնէ կաթոլիկ կղերն այն ամէն հալածանաց մէջ զորս կը կրէ, հալածանք որք ի Ֆրանսա քանի մը տարիներէ հետէ չատ կոտրած են կղերին ազդեցութիւնը։

Պ. Լրոուա-Պոլիէօ իմաստալից գիտողութեամբ մը կանխաւ կը պատասխանէ այս կէտին։

«Հրէին ազդեցութիւնը կը չափազանցեն։ Եթէ ուրեք ուրեք սեղանաւորութեան մենաշնորհն ի ձեռին ունի, բայց գաղափարաց ծաւալման մենաշնորհն ևս չի վայելեր։ Ոչինչ կը հարկադրէ զմեզ Հրեայէն քաղել մեր գաղափարաց պաշարն։ Արդար չէ հրէական հեգնութեան, իսրայելեան սկեպտութեան, սեմական ոգւոյն վերագրել այնպիսի վարդապետութեանց տարածումը, զորս Հրեայն մեզ կը հաղորդէ չատ անգամ սա միակ պատճառաւ զի մեզ կ'ախորժինք այն տեսակ գաղափարներէ, և դրամ կը վճարինք գնելու համար գիրքեր և թերթեր որք կը ծառայեն այն տեսակ գաղափարներ ծաւալելու։ Հոս ևս Հրեայն վաճառականի, խանութպանի իւր հին բնազդներով կը հպատակի հայցման և ընծայման (խնդրանքի և մատուցման) տնտեսական օրէնքին։ Ընդունելի եղած գաղափարները միայն ի վաճառ կը հանէ։»

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԻ

Այսօր, 5 մարտ, Քանատայի ամէն հողմը տեղի կ'ունենան ժամանակէ մ'ի վեր անհամբեր սպասուած երեսփոխանական ընդհանուր ընտրութիւնք, որք պիտի որոշեն թէ Քանատա ըստ առաջնոյն միացեալ պիտի մնա՞ Մեծին Բրիտանիոյ հետ, թէ Նախ տնտեսական և ապա քաղաքական կապով մը պիտի կապուի Միացեալ Նահանգաց հետ։

* * *

Քանատացի Պահպանողականք եւ Ազատականք տենդոտ գործունէութեամբ կը պատրաստուէին այս ընտրութեանց, և երկուստեք պերճախօսութեան հեղեղներ կը հոսէին մի քանի շաբաթէ ի վեր։

Կը յիշեն ընթերցողք թէ նախարարապետ և պահպանողական կուսակցութեան գլուխ Սըր Ճոն Մաքտոնալտ վերջերս պետական դաւաճանութեամբ ամբաստանեց ազատական կուսակցութեան վարիչները, մանաւանդ սոցա գլուխ Սըր Ռիչարտ Քարթրայթ, որք Քանատայի և Միացեալ Նահանգաց միջեւ տնտեսական և ի հարկին նաև քաղաքական միութեան կուսակից են, և այս մտօք առաջարկներ ըրեր են Միացեալ Նահանգաց նախարարներուն։

Ազատական կուսակցապետն ընտրական գումարման մը մէջ պատասխանելով առ Սըր Ճոն Մաքտոնալտ, ազդուապէս հերքեց անոր ամբաստանութիւնը, զոր արդէն կարելի չէ՛, բսաւ, լրջօրէն ի նկատ առնուլ։ Եթէ նախարարապետը վստահ էր իւր ըսածին, թո՛ղ իրեւ պետական դաւաճան ձերբակալել տար իւր ամբաստանած մարդիկ։ Այն պահուն ուր Սըր Ճոն Մաքտոնալտ պատուիրակներ կը դրկէր Միացեալ Նահանգաց կառավարութեան հետ բանակցելու, պէտք էր զգուշանար այսպիսի վիրաւորիչ խօսքեր ըսելէ։ զի եթէ ինք կրնար առաջարկներ ընել Միացեալ Նահանգաց, ընդդիմադիր կուսակցութիւնն ևս կարող էր ընել նոյնը։ «Լաւագոյն ծառայութիւնը զոր գաղափարանութիւնն մը կարենայ մատուցանել մայր-հայրենեաց՝ անհնազանդն է պաղատիեան և զժուութեան ամէն պատճառ։ Անգլիոյ և իւր ներկայ այն կարևորագոյնին միջեւ (Միացեալ Նահանգք), որով և տեւական բարեկամութեան մը կապերով միացնել անգլիախօս երկու մեծագոյն ազգերն։ «Այս է Սըր Ռիչարտ Քարթրայթի գաղափարը։ Քանատա, Անգլիոյ կապուած մնալով, պատճառ կը լինի որ Միացեալ Նահանգաց և Անգլիոյ միջեւ վէճք անպակաս են։ Բայց եթէ Քանատա ուղղակէս բանակցի Միացեալ Նահանգաց հետ և համաձայնութիւն մը գոյացնէ, ծառայութիւն մը կը մատուցանէ ոչ միայն իւր տնտեսական շահերուն, այլ և Մայր-Հայրենեաց քաղաքական շահերուն։ Պահպանողականք հայրենասիրութիւնն այսպէս չեն հասկնար։ Մենք մեզ պէտք է բաւենք, և մեր Մայր-Հայրենիքին չբաժնուինք, կ'ըսեն Պահպանողականք։

* * *

Եթէ այս օրուան ընտրութեանց մէջ Ազատականք յաղթանակեն, անշուշտ կը տապալի պահպանողական վարչութիւնն, և Ազատականք տնտեսական համաձայնութեան մը կը յանդին Միացեալ Նահանգաց հետ։ Պէտք է սակայն յիշել թէ Սըր Ճոն Մաքտոնալտ տասն երկու տարիէ հետէ կը կառավարէ զՔանատա։ 1879ին յիշեալ թուականին անցաւ մաքսապաշտ յայտագրով մը։ Երկաթուղի չինել տուաւ Ատլանտեանէն մինչեւ ի Խաղաղական։ Քանատայի անջատ նահանգներն երկաթեայ գծերով միացուց։ Բրիտանեան Տէրութեան զինուորական շահուց ծառայից՝ Խաղաղականի ծովեզերքն Անգլիոյ հետ միացնելով Սուէզէն աւելի կարճ ճամբով մը։ Անմշակ երկիրներ, ինչպէս Մանիթոպա, Ուշակլ տուաւ, և հիմա մեծաքանակ արտեալք կ'արտադրէ Քանատա։

Բայց, միւս կողմէ, ծանր տուրքեր դրաւ և պարտքեր բրաւ այս մեծ գործերը կատարելու համար։ Եւ իւր մաքսապաշտ քաղաքականութիւն յետադէմ վիճակի մը բերաւ։ Հարաւ Քանատայի վաճառականութիւնը։ Քանատայի ժողովուրդը չատ դանդաղ աճեցաւ։ Այս 12 տարուոյ միջոցին մէկ միլիոն Քանատացիք հարկադրեցան ի Միացեալ Նահանգս գաղթել՝ նուազ տուրքվճարելու և աւելի ազատ առարկել գտնելու համար չահագործութեան։

Կը յիշուի թէ 1855-65ին Քանատայի և Միացեալ Նահանգաց միջեւ փոխադարձութեան վրայ հիմնեալ մաքսային դրութիւն մը կար, որոյ շնորհիւ Քանատան վաճառականութիւնը մեծ զարկ մ'առաւ։ 1865ին, Քանատա ուժ մի թան անգլ։ ոսկոյ արժողութեամբ ապրանք դրկեց ի Միացեալ Նահանգս։ Քառորդ դար մը յետոյ, արտահանութիւնք այժմ 8½ միլիոն ոսկի է։ Ինչ, այսինքն՝ դրկեալ չեն անցած 25 տարիէ ի վեր։ Փոխադարձութեան շնորհիւ, Քանատան վաճառականութիւնը 230 առ 100 հանեմատութեամբ աւելացած էր 1855էն 1865, մինչ մաքսապաշտ դրութեան նոյնքան 23 տարուոյ միջոցին հարիւ 9 առ 100 համեմատութեամբ աւելցաւ։ 1889ին արտածեալ բանուած վաճառաց արժէքը նուազ է քան 1878ին արտածեալ նոյն տեսակ ապրանաց արժէքն։

Այս ձախող արդեանց վրայ յենլով, Ազատականք պահանջեցին մաքսային փոխադարձութիւն հաստատել վերատին Միացեալ Նահանգաց հետ։ Սըր Ճոն Մաքտոնալտ որ միշտ հակառակ էր այդ դրութեան, յանկարծ դադարեցաւ, և պատուիրակներ զրկեց ի Ուաշինկթոն՝ մաքսային փոխադարձութիւն առաջարկելով միայն հոգային բերքերու համար, դրծուած ապրանքները վերստին ծանր մաքսերու ենթարկելով։ Թէև կ'ըսուի թէ ամերիկեան կառավարութիւնը չպիտի ընդունի այս «սեղմեալ փոխադարձութիւն», բայց Սըր Ճոն Մաքտոնալտ, իւր յանկարծակի որոշումն հռչակելով, լուծեց Խորհրդարանն, և հրաւիրեց քանատացի ժողովրդը դատաստան ընել ընդ մէջ Պահպանողականաց և Ազատականաց։

Քանատայի ժողովուրդն հայրենասիրութեա՞մբ պիտի որոշէ խնդիրը թէ տնտեսական տեսութեամբ։ Հեռաւոր Մայր-Հայրենի՞քը թէ մօտիկ հացի խնդիրը պիտի որոշեն վէճն։— Այս աւուր ընտրութիւնք պիտի տան պատասխանը։

ՀԱԿԱԿՂԵՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ Ի ՖՐԱՆՍԱ

Ի Ֆրանսա յուզում կայ մասնաւոր տուրքի մը դէմ որ դրուած է միայն կրօնային միաբանութեանց անդամներուն վրայ։ Կղերական կուսակցութիւնն ոգի ի բռին կ'ընդդիմանայ։ զի ամէն անգամ որ միաբանութեան անդամներէն մին մեռնի կամ հրաժարի միաբանութենէն՝ յիշեալ տուրքն պէտք է վճարուի։ Լիոնի կարդինալ - արքեպիսկոպոսը նամակ մ'ուղղելով Հանրապետութեան Նախագահին, կը բացատրէ թէ այս օրէնքն եթէ ճշգիւ գործադրուի՝ կրօնային միաբանութիւնք կը կործանին բոլորովին։ զի ի մասոյ կը պարտաւորին իրեւ տուրք վճարել իրենց ստացուածոց արժէքէն աւելի մեծ գումար մը։ Բայց միայն միաբանութիւնք չպիտի վնասուին այլ և ազգատ դասերը։ զի կրօնային միաբանութեանց պահպանած պատսպարանք, որբանոցք և այլ բարեգործական հաստատութիւնք փակման կը դատապարտուին՝ զրկուելով իրենց նիւթական միջոցներէն։ Արքեպիսկոպոսը գիտել կուտայ նաեւ թէ միաբանութեան անդամի մը մահուամբ իրօք չաւելնար ճնացեալ անդամոց հարստութիւնն։ Ուստի և սխալ է, կ'ըսէ, այն մեռնող անդամին կարծացեալ հարստութեան վրայ ժառանգութեան տուրք առնուլ յօգուտ Պետութեան։

Այսու ամենայնիւ, Հանրապետականք, կղերական կուսակցութեան ոյժն եւս քան զեւս կոտրելու համար, կարեւոր համարեցին այս հակակղերական գաւազանն օրէնքը դնել, և փոփոխելու արամադիր չեն երբեք ասեսեւին։ Հարապատադատաց ձեռօք դրուած միայ հակակղերային օրէնքը չէ այս զոր փոխոխելու կամք չունին Հանրապետականք։

— 162 —

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՌ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

Կոմսուհին կը խորհէր, գլուխը ծռած։

—Այսպէս, ես խաբուեր եմ ուրեմն, կ'ըսէր ինքնիրեն, ինքը չէր ընդդիմանար, այլ Վէռվէնի մարդիկը։ Եւ սակայն . . . Բայց ոչ, յանցանքն իմն է, պէտք է խոստովանիմ։ Լաւագոյն կոմսն իրաւունք ունէր գիս ամբաստանելու։

—Տիկին կոմսուհի, վրայ բերաւ դերակոմսն, առաջարկեցի ձեզ և նորէն կ'առաջարկեմ ծառայութիւն մը մատուցանել ձեզ։ եթէ կը վախցիք, ես պիտի օգնեմ ձեզ ձեր խուզարկութեանց մէջ։

—Ի՞նչ պիտի ընէք։

—Պիտի ջանամ գիտնալ նախ թէ այդ երիտասարդն է առեւանգումը կատարողը։

—Ցեւտոյ։

—Զեռքէս եկածը պիտի ընեմ գտնելու համար այն տեղն ուր տարուած է օրիորդ տը Լաւէռ։

—Այսօր իսկ Բարիզէն պիտի չհեռանաք։

—Այո, բայց քանի մը օրուան համար։ Արդէն, նոյն իսկ բացակայ եղած ատենս կրնամ գործել և կարեւոր տեղեկութիւններ ձեռք ձգել։

—Այդ պարագային մէջ, պարոն տը Սանզաք, չեմ մերժեր ձեր աջակցութիւնն։

—Շնորհակալ եմ, տիկին կոմսուհի։ ա՜հ, չեմ կրնար բացատրել ո՞րչափ երջանիկ կը կացուցանէք զիս։ Բան մը իմացածիս պէս պիտի գրեմ ձեզ։ ո՞ւր պէտք է որ զրկեմ նամակներս։

—Իմ տունս։

—Մէկայն թէ չեմ գիտեր ուր կը բնակիք։

—Տաւի փողոց, թիւ 6։

Դերակոմսն, ուզելով կատարելապէս խաղալ իր կատակերգութիւնը մինչեւ վերջն, իր գրպանի յուշատետրին վրայ այդ հասցէն գրեց։

—Մեկնելէ առաջ, ըսաւ, մեր երիտասարդին տունը կ'երթայի, բայց գիտեմ որ հոն պիտի չգտնեմ զինքն, երկու օրէ ի վեր հեռացած է Բարիզէն։

—Երկո՞ւ օրէ ի վեր, կրկնեց կոմսուհին։

—Այս զուգադիպութիւնը կը զարմացնէ զձեզ, այնպէս չէ՞, ինչպէս որ զիս ալ զարմացուց։ Բայց առաջուց բան մը չհաստատենք, պէտք է գիտնալ, ապահով ըլլալ։

Ցառաջացաւ կոմսուհին դէպ ի դուռը, զոր դերակոմսը փութաց բանալ իր առջեւ։

—Տիկին կոմսուհի, ընդհուպ կը տեսնենք զիրար վերստին, ըսաւ անկից բաժնուած ատեն, գայն մինչեւ գաւթին առաջնորդելէ ետքը։

Դերակոմսն իր սենեակը մտաւ նորէն արդուզարդն աւարտելու համար։

—Օ՜ն, ըսաւ ինքնիրեն, ամէն բան ուզածիս պէս յառաջ կ'երթայ։ Իրաւ որ չատ աղէկ ըրաւ հոս գալով։

Կոմսուհին յամրաքայլ վար իջած էր սանդուղքն, մտքէն հարցնելով թէ անմիջապէս իր տունն երթա՞ր։ Իր կառքին քով հասած ատեն, ըսաւ ինքնիրեն։

—Մարգիզն երկու օրէ ի վեր բացակայ է։ հոգ չէ, իր տունը պիտի երթամ։

Եւ կառապանին հրաման տուաւ զինքն այն երիտասարդին հասցէին տանելու։

Ինչպէս առջի իրիկունն իր ամուսնին ըրած էր, ինքն ալ խօսեցաւ դռնապանին հետ, որ գրեթէ միևնոյն պատասխանը տուաւ իրեն, միայն թէ մարդիկն ծառաներն հիմայ զարմանք կը զգային և կը սկսէին մտատանջութիւն ունենալ իրենց տիրոջ համար։

Կոմսուհին հասկցաւ թէ հիմակուհիմայ ատկից աւելի բան մը չէր կրնար իմանալ։ կառքը մտաւ նորէն։ բոլորովին համոզուած, այս անգամ, թէ Վէռվէնի մարդիկն էր առեւանգիչը։

ԺԲ

ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

Քիչ ատենէն պիտի իմանանք մարգիզին յանկարծական մեկնման պատճառն և նոյնպէս պիտի գիտնանք թէ ինչու ետ դարձած չէր։ Բայց, առաջ ըսինք ինչ որ պատահած էր Օռօռի առեւանգման օրն, առաւօտուն և կէս օրէն վերջը։

Աւուան ժամը իններն, մարգիզը տեսաւ որ Սանզաքի դերակոմսն իր տունը կուգար հետն ունենալով անձ մը որ երեսուն երեք տարեկան մը կար, և պատուոյ Լէգէոնի ժապաւէնը կը կրէր։ Այդ երիտասարդը, մեծ արժանիք ունեցող քաղաքային երկրաչափ մը, անծանօթ էր մարգիզին։

Առաջին այցելուներն ընդունեցաւ սովորական ժպիտով մը, մեծ քաղաքավարութեամբ։ Իրենց կոնկուսած ուղեղներուն մէջ փաթթուած, լուրջ, ծանր երեւոյթ մը ունէին, որ տարակոյս մը չէր թողուր իրենց այցելութեան նպատակին վրայ։

—Սիրելիդ իմ Առաջին, ըսաւ դերակոմսը վշտագին շեշտով մը, պարոնն եւ ես ստիպուած ենք ձեր քով այնպէս պաշտօն մը կատարելու որ ինձ համար չա՞տ դառն է։

—Ձեր մտնելը տեսնելով, պարոններ, ըսաւ մարգիզը, հասկցայ թէ ինչու համար կուգայիք։

—Պարոն մարգիզ, ըսաւ Պ. Քասթէլ—այսպէս կը կոչուէր Լէգէոնի ժապաւէնը կրող երիտասարդը — մեր պարտականութիւնն է, ամէն բանէ առաջ, մեր ամէն ջանքերն ընել գործերը կարգադրելու համար։

Առաջին դերակոմսին նայեցաւ։

—Պարոն տը Սանզաք կը կարծէ՞ որ այդպէս կարգադրութիւն մը կարելի ըլլայ, հարցուց։

—Հարկաւ, պատասխանեց դերակոմսը։

—Ի՞նչ պէտք է որ ընեմ ատոր համար։

—Ետ առնել պարզապէս, առանց բան մը պահելու, ինչպէս որ կը վայլէ պատուաւոր մարդու մը, ձեր ըրած ողբալի որոշումը, պատասխանեց Պ. Քասթէլ։

Առաջին տրամութեամբ գլուխը բերուցուց։

—Պարոններ, ըսաւ հաստատ ձայնով մը և գոռոզութեամբ, ես, ազնուատոհմ անձ և պատուաւոր մարդ, իմ խղճիս անսալով որոշում մը ըրի որմէ բնաւ երբեք չեմ կրնար ետ կենալ։ Իմ ընթացքիս վրայ բացատրութիւններ տալի որու որ անկ էր, կը ցաւիմ որ չեն հասկցեր զանոնք կամ պատշաճ չեն համարեր զանոնք ընդունիլ։ Ես ըրի ինչ որ կրնայի, ինչ որ պարտ էի ընել, ալ ուրիշ բան ընել չեմ կարող։

Դերակոմսն և Պ. Քասթէլ իրարու նայեցան։

—Այն ատեն, պարոն մարգիզ, ըսաւ այս վերջինը, մեծամարտ մը անխուսափելի է։

—Պ. տը Սանզաք խնդացուց ինձ արդէն։ Երկուքնուդ ալ կուտամ այն պատասխանը զոր տուի Պ. տը Սանզաքի, Պ. Լաթռատի տրամադրութեան տակ եմ։

«Դուք անշուշտ իր վկաներն էք։

—Այո, պարոն մարգիզ, պատասխանեց երկրաչափը, և կը խնդրենք որ ձերինները ցուցնէք մեզ, որպէս զի կարենանք այսօր իսկ որոշել մեծամարտին պայմանները։

—Անմիջապէս պիտի գրեմ բարեկամներս երկուքէն։ անտարակոյս պիտի փութան գալ զիս գտնել, և այսօր, ժամը երկուքէն առաջ, պիտի գտնուին այն տեղը զոր կը խնդրեմ որ որոշէք իրը ժամադրավայր։

—Իմ տունս, ըսաւ Պ. Քասթէլ, իր հասցէն մարգիզին տալով։

—Սիրելիդ իմ Առաջին, ըսաւ դերակոմսը, շատ կը ցաւիմ այս եղածներուն համար։ Ժիլ Լաթռատ խնդրեց որ իրեն վկայ ըլամ։ ես եմ որ առաջնորդեցի զձեզ Պ. Լաթռատի տունը, ուր ներկայացուցի զձեզ, չկրցայ մերժել իր առաջարկը։

—Ես մարքէս չեմ անցներ մեղադրել զձեզ, պատասխանեց ցրտութեամբ երիտասարդը։

Բարեւեցին զիրար և դերակոմսն ու երկրաչափը դուրս ելան։

Իսկայն, Առաջին գրեց իր երկու հին բարեկամներուն, Կասթօն Լիմանի և Անտրէ տը Շառմէյլի։ Կը խնդրէր անոնցմէ որ գան անմիջապէս զինքը գտնեն շատ կարեւոր խնդրոյ մը համար։ Որպէս զի ժամանակի կորուստ չըլլար, երկու նամակներն իր սենեկապանին տուաւ որ տանի իրենց տեղը։

Երբ ժամը տասն մէկ զարկաւ, Կասթօն և Անտրէ մէկտեղ եկան . . .

(Շարունակելի)

ԱՋԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀ

Բերկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճած է դրամական նպաստ մը ընել Միացեալ Ընկերութեանց տարեկան պարահանդէսին առթիւ. Իւր այս առատաձեռն շնորհով, Նորին Կայսերական Վեհափառութիւն անգամ մը եւս երախտապարտ կը թողու Իւր հաւատարիմ հայ հպատակները՝ Իւր կայսերական բարեհաճ հոգածութիւնը ցոյց տալով կրթական կարեւոր ձեռնարկութեան մը։

Կրօնական ժողովը երէկ ի նիստ գումարեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Դեր. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի։ Ժողովը զբաղեցաւ անհատական ու ամուսնական խնդիրներով և ի մէջի այլոց հետեւեալ որոշումները տուաւ.

Եւդոկիոյ թեմերէն Հերեկի մէջ անցեալներէն հայ աղջիկ մը առեւանգուելով, լեռը տարուած և յետոյ ուրիշ տան մը մէջ գաղտ պահակով ամուսնացուցուած էր։ Ժողովը, նկատողութեան առնելով Եւդոկիոյ պատրիարքական փոխանորդին տեղւոյն կը բրօնական ժողովին հետ այս մասին տուած որոշումն, որով բռնութեամբ կատարուած ամուսնութիւնը անվաւեր հռչակուած էր, իւր ամեն հանգամանքներով եւեռ օրինաւոր դարձեալ հաստատեցաւ զայն։

Մայր եկեղեցւոյ Տ. Աթանաս քահանան իւր զանազան գեղծմանց եւ բռնութեամբ հաստատուած են, անսահման ժամանակաւ փիլոնազրկութեան դատապարտուեցաւ։

Գասթամունիի մօտ գտնուած Պոյաջատի Տ. Ադամ քահանայի նկատմամբ, որուն համար տեղեկագրած էր Գասթամունիի Տ. Ասատուրատուր քահանան թէ ժողովրդեան խաղաղութիւնը կը վրդովէ, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր ի դէպ դրած տնօրինութիւնն՝ որով հրամայուած էր այդ քահանային նոյն տեղէն ընդ փոյթ հեռացուիլ, ժողովն ընդունեց և իւր ատենագրութեան մէջ արձանագրեց։

Ատենը փակուելու պահուն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն հոգեւոր ատեան ստղծելք կարգաց ի հանգիստ հոգւոյ Կրօնական Ժողովոյ անդամ հանգուցեալ Տ. Սուքիաս Աւագ քահանայի և ժողովականք յոտնկայս ձայնակցեցան Ն. Ամենապատուութեան։

Երէկ Կրօնական Ժողովէն յետոյ Խան ի Ժողովը ի նիստ գումարեցաւ ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և զբաղեցաւ յարաբերական և այլ խնդիրներով։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ ձեռնհասութիւնն արտօնած է Ատանայի եկեղեցւոյն մէջ գտնուած վարժարանին աւելի ընդարձակուելով վերաշինութիւնն և յաւարտ շինութեանց, Մէարիֆի օրինաց համաձայն բացումը։

Համալսարանաց օրիորդաց վարժարանին ի նպաստ կազմակերպեալ պարահանդէսին առթիւ հետեւեալները հաղորդուած է մեզ յարգելի աշակերտի մը կողմէ որ մեծագոյն անդամէ կարգադիր մասնակցին և մասնաւոր հոգածութիւն նուիրած է ու կը նուիրէ յիշեալ վարժարանին.

Դէպ մը կայ յորում, որչափ տարակարծիք ալ ըլլան ուրիշ խնդրոց մէջ, կը միաբանին ամէն անոնք որ յառաջդիմութեան սիրող են, այն է դաստիարակութեան կարեւորութիւնը՝ մանաւանդ այն գոլոր սեռին դաստիարակութեան որ սահմանեալ է մեր ընտանեաց մայրեր ընծայելու։ Ոչ ոք՝ անտարակոյս պէտք է դնանց ձեռնտու ըլլալ այսպիսի մեծ սկզբան մը իրականացուն, մեծատուն իւր դրամը, գրչի տեսքով՝ իրենց եռանդուն յորդորը, և տնանկն իսկ իւր դանկը սիրայօժար մատուցանելու են անոր յաջողութեան։ Մեր թաղային վարժարանք՝ որ մասամբ այսպիսի համակրութեան մը արդեանց վրայ կ'ապրին՝ իրենց բարեւոքման եւ գոյութեան իսկ համար եղած այս զոհերն ըստ կարի թեթեւցնելու համար՝ մերթ ընդ մերթ Բարեկենդանի օրերէն օգուտ կը քաղեն՝ Մեծ Պարերու հանդիսից միջոցաւ՝ խառնելու զգօտակարն ընդ անուշին։ Համազգաց վարժարանն ալ յետ այսչափ ամաց այսպիսի հանդիսի մը կը հրաւիրէ իրեն ծառայած սկզբան համակրող ազգայինքը։ Ընդհանուր կրթութեան Վսեմաշուք նախարարն՝ յօժարած է շնորհել այս գործոյս իւր մեծ հովանաւորութիւնը, և գահերեց հանդիսացած է անոր Սրբ Իսկար Վինսընդ՝ Օսմանեան Պանքային հանճարեղ և ամենուն համակրանաց իրաւամբ արժանացած ընդհանուր Տնօրէնը։

Բազմաթիւ այլ նշանաւոր ազգային Տեարք և Տիկնայք սրենց մասնակցութիւնն տուած են խնամակալութեան, եւ ամէն ջանք եղած է որ հանդիսականք գոհ ըլլան ըստ ամենայնի։ Ուստի անշուշտ ենք որ պիտի փութան ամէն փափաքողք մնաւոր լուսաւորութիւնն իրենց ներկայութեամբ պատուելու և գեղեցկացնելու այս հանդէսը՝ որում արդէն բազմաթիւ ազնուագոյն օտար ընտանիք իսկ համակրանօք կը մասնակցին։ Կարգադիր Մասնաժողովն այս ակնկալութեամբ առանձին իւր շնորհակալիքը կը մատուցանէ իւր հրաւէրին համապատասխանողներուն որք միայն կրթութեան մեծ գործոյ մը կը մատուցանեն իրենց աջակցութիւնը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՍՏԻՃԱՆԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆԻ

Միրիմիրանի աստիճան տրուեցաւ նախորդ Խոիվ Իսմայիլ փաշայի յ'Եգիպտոս ունեցած ադարակաց քննիչ Խալիլ Նուրի էֆէնտիի։

Երրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ կայս. պալատան ատամնաբոյժ գերմանացի Պ. Ֆոն Տեր Հայտընի։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Բազաքապետ Բրաման պէյ երէկ առաւօտ կայս. պալատ գնաց և Վեհ. Սուլթանի հրամաններն ստանալով, իւր պաշտօնատեղին դարձաւ։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Նախարարաց Խորհուրդն իւր երեկի նստին մէջ զբաղեցաւ կարեւոր խնդիրներով և իւր խորհրդակցութեանց արդիւնքը տեղեկագրով մը մատոյց Վեհ. Սուլթանին։

—Նախարարաց Խորհրդէն յետոյ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն ու Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարը պահ մը խորհրդակցեցան։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Տպագրական Տեսչութեան կողմէ հեռատեսակը հաղորդուած է ի հրատարակութիւն։

Տիարպէքիրէն, Տրապիզոնէն, Բարբերդէն, Բազէշէն և Էնկիւրիէն 19 փետրվար թուականաւ եկած հեռագրերու համաձայն, այդ նահանգաց մէջ եւս կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ։

ԲԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ըստ տեղեկութեանց Հէրէքէրէ, Բազաքապետութեան եկմտացոյցին մէջ ի գործ դրուած հաւասարակշռութեան վրայ, կենդինարի տրոց անցեալ տարուան փոխարժէքն, որ մէկ միլիոն ղրուշ է, յատկացուած է շինութեանց ու նորոգութեանց և այս մասին պէտք եղած միջոցներն որոշուած են։

ԹՆԴԱՆՕԹԱՔԻԴ ՁՕՐԵՐ

Սպարապետի Դուռը ձեռնարկած է գործադրել նախապէս տրուած որոշումի մը, որուն համաձայն, Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. զօրաբանակաց իւրաքանչիւրին մէջ գտնուած թնդանօթաձիգ զօրաց երկուքական գունդին վրայ նոր գունդ մը պիտի աւելցայ եւ հին գունդը երկու գունդ հաշուելով, այդպէս զօրաբանակաց իւրաքանչիւրին մէջ թնդանօթաձիգ զօրաց վեց գունդեր պիտի գտնուին։ Զ. զօրաբանակին եւ Կրէտէի զօրաբաժնին վրայ մաս մը հրետանիներ պիտի աւելցուին։ Ափրիկեան Տրիպոլոյ զօրաբաժնի թնդանօթաձիգ զօրքերն եւս մէկ գունդի պիտի վերածուին։

ՊԱՌՈՆ ՏԸ ԲԱՏՈՎԻՉ

Մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպան Պառոն տը Բատովիչ, որ արձակուրդով Պերլին կը գտնուէր, երէկ իրիկուն ասա ժամանեց արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով եւ ուղղակի դեսպանատուն գնաց։

ՁԷՇՄԷ

Էվգաֆի նախարարութեան հասութից տնօրէն Հագգը պէյ՝ կայս. հրամանաւ՝ Ձէշմէ գնացած էր տեղւոյն իսլամ և քրիստոնեայ ժողովրդեան միջեւ երկար տարիներէ ի վեր վէճի նիւթ եղած խնդիրը կարգադրելու և վարժարաններ ու դրատուն հաստատելու մասին պէտք եղած ծրագիրը պատրաստելու համար։ Հագգը պէյ այդ խնդիրը կարգադրած և վարժարանց ու դրատան հաստատութեան և այլ կէտերու վերաբերեալ իւր պատրաստած տեղեկագիրը մատուցած է Բարձր. Մեծ-եպարքոսին։ Ադ ծրագիրը Պետական Խորհրդոյ մէջ քննուելով ընդունելի դատուած և Նախարարաց Խորհուրդն եւս համակարծիք գտնուած ըլլալով, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսը ծանուցած է որոց որ անկ է՝ ըստ այնմ պէտք եղածն ի գործ դնել։

Վաղ ցի վերաբերեալ կետերն եւս Շեյխ-Իւլ-Իսլամի Դրան յանձնուած ըլլալով, կարգադրուելու վրայ են։

ՄԱՔՍԱՔԻՆ ԲԱՐՏԷՍ

Մաքսային վերատեսչութեան որոշմամբ՝ Սպարապետի Դրան սպայակոյտի Ե. ճիւղին պաշտօնեայներէն Միրլիվա Ալի փաշա մէկ տարուան աշխատութեամբ պատրաստած է մաքսային նոր քարտէս մը, յորում նշանակուած են թուրքիոյ այլ և այլ կէտերուն վրայ գտնուած մաքսատունք, Հանրային Պարտուց Վարչութեան պաշտօնատունք, այդ երկու վարչութեանց մասնաճիւղք, ադանաներն և այլ օգտակար տեղեկութիւնք։

Այդ քարտէս, որ երկու օրինակ պատրաստուած է, ի մտոյ պիտի մատուցուի Վեհ. Սուլթանին։ Քարտէսներէ մին պիտի դտնուի Մաքսային վերատեսչութեան պաշտօնատան մէջ։

ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Դատական քննիչ յանձնաժողովն, որ ամեն չորեքշաբթի օր ի նիստ կը գումարի ընդ նախագահութեամբ Վճռաբեկ ատենի պատժական ճիւղին անդամ Մուսթաֆա պէյի, երէկ եւս ի նիստ գումարուելով, նկատողութեան առաւ այն տեղեկագիրն որք դաւառաց վերաքննիչ ատեաններու ընդհանուր դատախազաց կողմէ ղրկուած են և որք կը վերաբերին դաւառաց դատական պաշտօնատանց նկատմամբ ի գործ դրուելիք բարենորոգմանց։

ՀՆՏԱԼԹՏՆ Ի ԹՈՒՐԲԻԱ 1890-91ԻՆ

Պաշտօնական վիճակագրոյ մը նայելով Թուրքիոյ ասկան գաւառներուն մէջ 1890 յունիս 17 էն մինչև 1891 յունուար 21 տիրող հնտախտին զոհ գացած են ԻՆԸ ՀԱԶԱՐ ՀԻՆԳ հոգի։ Համաճարակը նախ եւ առաջ երեւան եկած է Վանայ (Հայաստ) գիւղին մէջ, ձեղիրբեի շրջակայքը (Տիարպէքիրի նահանգին մէջ), 1890 մայիս 29 ին, սակայն անոր ծագման լուրը յուլիս 2ին միայն հաստատուած է պաշտօնապէս։ Յետոյ հնտախտն յաջորդաբար ճարակեցաւ Մուսուլի, Հալէպի, Դամասկոսի, Ատանայի, Պէրութի եւ Քարբերդի նահանգաց մէջ, մինչ յունիսի վերջերը՝ վերոյիշեալ տեղերէն բոլորովին անկախ կերպով կը ծագէր նաեւ ի Լիճազ, ուխտաւորաց վերադարձի ժամանակ։ Աշնան, համաճարակը նուազեցաւ և 1891 յունուարին, վերջին մահերը պատահեցան Հալէպի, Ադիաթպի, Մարաշի և Քարբերդի նահանգաց մէջ և Պիրիշմէի, Տիարպէքիրի, Սեվերեկի, և Պէրութի ու Սուրիական Տրիպոլոյ շրջակայքը։ Ամենէն աւելի վնասուողներն են Մեծքէ ուր մեռած են 2785 հոգի, ձիտաէ՝ 1337 հոգի, Համա՝ 722, Հալէպ 661 և Հօմս՝ 459։

ՀԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԷՆԿԻՒՐԻ

Սպասուլ կ'իմանայ թէ Էնկիւրիի մէջ հիւանդութիւն մը ծագեր է ուստից բռնուողները սովորաբար քսան և չորս ժամէն կը մեռնին։ Բազմաթիւ ոչինք արդէն զոհ գացած են ադ հիւանդութեան, գլխաւորաբար Ամատոլուի երկաթուղեաց շինութեան պաշտօնեայներէն ու գործաւորներէն։ Գործաւորք՝ ահ ու սարսափի մատնուած՝ չեն ուզեր եղեր իրենց աշխատութիւնները շարունակել։ Այս ազէտին առաջքն առնլու համար ադգաս անօրինութեանց պէտք կայ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՐԹՈՏՈՒՆԿ

Առեւտրական և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութիւնը Զմիւռնիա զրկած է 40,000 հատ այն ամերիկեան որթատունկերէն որք յառաջ եկած են Հանրային Պարտուց Վարչութեան կողմէ մէկ քանի տարի առաջ Էրէնքէօյի մէջ հաստատեալ տընկարանէն։ Այս որթատունկեր ձրիաբար բաշխուեր են Զմիւռնիոյ շրջակայք գտնուած որթալուիճէ վարակեալ այգիներու տերաց։

ՌՈՒԻՏԷՐ. ԴԱՇՆԱԳԻՐՔ

Կ. Պոլսոյ ալիւրի ջաղացքներուն վրայ խօսելու առթիւ՝ տարակոյս չկայ թէ, կ'ըսէ Մանչէսթր, կայսերական կառավարութեան շահը կը պահանջէ պաշտպանել տեղական արուեստագործութիւնը և չպիտի ուզէ ազատ փոխանակութեան դրութիւնն ընդունիլ այն միջոցին, երբ հասոյն եւրոպա մաքսապաշտպան դրութեան կը յարի։ Եթէ Թուրքիոյ ալիւրի ջաղացքները պէտք եղած պաշտպանութիւնը վայելեն, այն օրը երբ Անատոլուի երկաթուղին Էնկիւրի հասնի, պիտի կրնան քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց ամեն պնտոյց բաւել թէ՝ խաղաղութեան և թէ՝ պատերազմի ժամանակ։ Երկաթուղեաց շինութեան համար երկրին ըրած ջանքերն ամուլ մնացած պիտի ըլլան, եթէ առեւտրական նոր դաշնագիրք անմիջական պաշտպանութիւն չընծայեն տեղական արուեստագործութեանց որք առաջինները պէտք է ըլլան հաղորդակցութեան դիւրութիւններէ օգտող։

Պարսկական կառավարութիւնն Աւէնոնս Ե Աբէթեան պատուանշանի երրորդ աստիճանը նուիրած է Մէարիֆի դիւանապետ Ալի Ղալիպ պէյի։

—Վեհ. Սուլթանն հրամայած է որ մայրաքաղաքիս մէջ կոյր տղայոց համար վարժարան մը հաստատուի, ինչպէս կայ խուլ-համրերու համար։

—Իսկէնտէրունէն ի Հալէպ երկաթուղի մը շինելու համար Պ. Սոլամ առաջարկած պայմաններն ինչպէս նաև քարտէսներն ու յատակագիծերն, որք Բ. Դրան կողմէ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ղրկուած էին քննուելու համար, նոյն նախարարութեան կողմէ ինչ ինչ բարեփոխումներ ի գործ դրուելէ յետոյ վերստին մատուցուած են Բ. Դրան։

—Ցունաց Պատրիարքարանի պաշտօնական շաբաթաթերթը՝ Իէլնէոմնիէ Ալիթիա (Եկեղեցական Ճշմարտութիւն) որ օգոստոս ամսոյն մէջ բարձրագոյն հրամանաւ դադարման դատապարտուած էր, վերստին հրատարակուելու հրաման ստացած է։ Այդ թերթի խմբագրապետ կարգուած է Կ. Պոլսոյ յունական վարժարանաց քննչիչ Տ. Կէրասիմոս Տօրիձաս։

—Բարերդի հայ երեւելիներէն Յակոբ էֆ. Մհտ. Պօղոսեան և Խաչատուր էֆ. Որդի՝ Յակոբ էֆ. Մհտ. Աղապապեան երէկ մայրաքաղաքս եկան։

—Սպարապետի Դրան առողջապահական Ա. ճիւղին տնօրէն Տոքթ. Էմին փաշա նախընթաց օր մեռաւ։

—Երէկ Պոլսոյ Պէտէսթէէնին մէջ բէյլիկեր մը վաճառուած պահուն, մէջը մոռցուած փամփուշտ մը կրակ առաւ, սակայն որ և է արկած չպատահեցաւ։

—Բերայի զօրանոցին սայլերէ մին երէկ Գարաքէօյի անկիւնէն անցած պահուն վարձու կառքի մը զարնուեցաւ և այս վերջինը կտոր կտոր եղաւ։

—Երէկ ի Պալաթ և ի Պոլիս հրդեհի սկզբնաւորութիւնք տեղի ունեցան, սակայն անմիջական օգնութիւնք վտանգին առաջքն առին։

—Ներքին գործոց Նախարարութիւնն հրահանգ ուղղելով ամեն կողմ ծանոյց թէ գաւառակաց այն գայմագամներն որք արձակուրդ ստանալ կ'ուզեն պարտին նախ իմաց տալ իրենց մեկնման պատճառն և եթէ քննութիւն տալով պաշտօնի բարձրացում և կամ վկայական ստանալու համար է, պէտք է սպասեն որ կեդրոնը քննութեանց ժամանակը քննելով հարկ եղած պատասխանը տայ։ Այս որոշման տեղի տուած են գայմագամք ոմանք, որք անձնական վատառողջութեան և կամ այլ պատրուակաւ մայրաքաղաքս կուգան և երկար ատեն անտ կը մնան քննութեանց սպասելով, որով թէ իրենք նեղութեան կը մատնուին և թէ իրենց պաշտօնատեղիներն երկար ատեն թափուր կը մնան։

—Էնկիւրիէն կը գրեն թէ երեք չորս օրէ ի վեր անընդհատ ձիւն կը տեղայ։

—Աքեաէն կը գրեն թէ եափայի առեւեւ ընկղմած ռուսական Զէնոպէթ շոգեանաւին մէջ գտնուած 92 ուղեւորներէ 86ն ազատուեր են, որոց հինգը վիրաւորուած։ Մնացեալ հինգ ուղեւորները խղդուեր են։

—Այս շաբթու շատ մը գերմանացի զբօսաշրջիկներ Դամասկոս ժամեր են և կ'այցելեն տեղւոյն նշանաւոր վայրերը։

—Ճարտնական ճէէն Շնէֆ լրագրոյն խմբագիր Նատէ էֆէնտի, որ զինուորական վարժարանին մէջ թուրք լեզուն կ'ուսանի, հաղարապետի յատուկ պարէն պիտի ստանայ, որովհետեւ իւր ունեցած քաղաքային Սալիսէ ատտիճանը հաւասար է զինուորական հազարապետի ատտիճանին։

—Սոպոսն կ'իմանայ թէ Բերայի թաղապետութեան հաւաքիչներէն Յակոբ չաւուշ, ինչ ինչ զեղծումներ գործած ըլլալով, Նախընթաց օր սուրն առնուելով, Բաղաքապետութեան ընդհանուր քննիչին կողմէ հարցաքննութեան ենթարկուեր է։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Ա.ԶԴ.—Տնօրէնութիւնն պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան թէ մարտ 3/15 էն սկսեալ՝ գործադրութեան պիտի դրուի ուղեւորաց յատուկ նոր սակագին մը Կ. Պոլսոյ արուարձանաց գծին վրայ. այդ սակագնոց համաձայն՝ կարեւոր զեղչեր եղած են տոմսակաց գնոյն վրայ, պարզ ուղեւորութեան կամ երթեւեկի համար։ Վերոյիշեալ գծին վրայ այժմ ի գործադրութեան եղող սակագինը՝ բաժանորդագրութեան տոմսերու համար՝ անփոփոխ պահուած է։

Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, 2 մարտ 91

ԹՐԱՄՈՒԼՅԻՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Հասոյթ ոսկի դրամով

1891 Փետրուար 1էն մինչեւ 31

	Օրական	Ամսական
Պէշիքթաշի գիծ	4,763.19	133,369.25
Աքսէրայի »	4,218.89	118,129.—
Շիշլիի »	4,656.86	130,392.25

Կ. Պոլիս, 3 Մարտ 1891

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԿԱՆ, ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Գ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

Կը գտնուի ամէն հայ գրավաճառաց քով։ Գին 6 գահեկան։ 865

ՀԵՌԱԴՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԴՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ, 4 մարտ.— Ելմտական նախարարը պատրաստել կուտայ այժմ % 4ի արժեթուղթերը % 3ի վերածելու քանի մը նոր օրինագծեր։

ՊԵԼԿՐԱՏ. 4 մարտ.—4 առ 100 տասն միլիոնի փոխառութիւնն որ կնքուած է Պերլինի քանի մը դրամատէրներէն ի հրապարակ պիտի հանուի մարտ 15ին։

ՓԵՇԹԱ, 4.—Հունդարական, սերպիական, պուլկարական եւ Օսմ. երկաթուղեաց ներկայացուցչաց համաժողովն որ ասա կը գումարէր, այսօր վերջացուց իւր նիստը։ Առաջարկուած փոխադրութեան նոր սակագինն ընդունեցաւ, որ պիտի գործադրուի յառաջիկայ մայիս 1 ին։

ՓԱՐԻԶ, 4 մարտ. — Էքսփրէս Օռիան ճեպընթաց կառախմբով ուղեւորող ճամբորդներ որք ուղղակի տոմսակ ունին Փարիզէ ի Միւնիխ՝ Ալզաս Լոռէնի անցագրաց կանոնադրութենէն զերծ պիտի մնան։

—Եկմտացոյցի Ծանձնաժողովն որոշեց 1891ի եկմտացոյցին մէջ երեք միլիոն ֆրանքի վարկ մը բանալ՝ կալուածական տրոց թերթեւացում չնորհելու համար այն երկրագործաց որք ձմրան խստութենէն ջնաուած են։

ՀՌՈՄ, 4.—Երեսփ. Ժողովոյն մէջ Պ. Ռուտինի հաստատեց թէ Երբեակ Նիզակկցութեան ամրապինդ պահպանման փափաքող է։ Ֆրանսայի հետ Իտալիոյ յարաբերութիւնք բարեկամական պէտք է մնան։ Մրջերկրական ծովուն մէջ հաւասարակշռութիւնն անվթար պահելու է։ Ի Հայաստան ռուս պատուիրակութեան մը առաքումը վտանգաւոր չէ, քանի որ սոսկ գիտական է։

ՎԻԵՆՆԱ, 4.—Միլան թագաւոր այսօր Փարիզէ եկաւ, ժամանակ մը Վիեննա բնակելու համար։ Սերպիոյ դեսպանն ընդառաջ ելաւ և ողջունեց զինք կայսրանին մէջ։

ԱԹԷՆՔ, 4.—Յունաստանի գաւառաց ոմանց մէջ ձիւնը 15-20 ոտքի բարձրութիւն ունի։ Ամբողջ գիւղեր թաղուեցան ձեան ներքեւ։ Հաղորդակցութիւնք ընդհատեցան։

ՊԵՐԼԻՆ, 4. —Կայսերապահ հրեատուրաց Ա. գնդին հացկերոյթին մէջ, կայսրը խօսեցաւ թնդանօթաձիգ զօրաց և հրետանեաց յառաջդիմութեան վրայ, և վերջին պատերազմին մէջ գտած յաջողութեան վրայ։ Ըսաւ թէ թնդանօթք և թնդանօթաձիգ զօրք պատերազմաց ողնայարն և ողնածուծը կրնան համարուիլ։ Վալտէրզէ կոմս ներկայ էր։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՕՐՍԱ

Ղալաթիա 21 փետր.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

3 տոկոս Լոնտրայի վրայ	110
3 » Բարկի »	22 95

Օսմանեան Բանքային

Երբէկ երբէկոյ գոց. (Գնող՝ [illegible])	21 18 1/2
Բերայի մէջ	— —
Ղալաթիոյ մէջ	21 18
[illegible]	21 17 1/2
Թուակիլեթը Օսմանիէ երբէկ երբէկոյ	85
» » Ֆամ ֆիր	84 34
[illegible]	
Փոխառութիւն Սէրի	45
»	24 7/16
»	21 18
[illegible]	
[illegible]	5 30
Գրեսի [illegible]	9 28
[illegible]	6 5
Ոսմ. Շնորհ [illegible]	4 35
Թրամուէյ	630
Բանձրի երկաթուղի	78 1/2
Բաժնեթուղթ Լավրիօսի	155

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՒՆ

Օսմանեան սոկի	100
20 ֆրանքանոց	87 19
Անգլիական սոկի	110 8
Մարք (գերմանական սոկի)	108
Իմպերիալ	90 6
Բելգիոն	51 12
Լուսպի թղթադրամ	7 72
Մէջիտ. տրեսքի (ասաքը)	108 16
Վենտոց	108
Հինգնոց	103
Մէջիտիէ	1'0 30
Թասֆիկ	20 30
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	8—9

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Բարիզ, 4 Մարտ, ժամ 3 վայր. 93 կրնայ

[illegible]	95 57 1/2
» 4 1/2 %	105 25
Օսմանեան [illegible]	19 70
[illegible]	78
» Ռիէնի [illegible]	355
Պանք Օթոման	630
Սուէզեթ ժէներալ	138 75
Երբէք Լիոնէ	820
Խարայէան Լանթի 5 %	95 12 1/2
Չէլլենեան 5 %	457
Ռիէնրիէ Թիւրք (1890)	436 25
Եգիպտական միացեալ	495
Պանք տը Բարի	837 50
Ոսմ. մնաց. արժէթուղթ	468 75
Ռիո Թինթօ	582 50
Մեռիխոնս	702 50
Զէք Լոնտրայի վրայ	25 25

Լոնտոն, 4 Մարտ, ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անգլ. [illegible]	96 1/4
[illegible] » Սէրի [illegible]	19 7/16
» » » Ս	44 3/4
» » » Բ	25 5/8
» » » Գ	19 7/16
Խոխառութիւն 1877	—
Պանք Օթոման	15 1/16
Եգիպտական միացեալ ([illegible])	97 7/8
» առանձ. ([illegible] 1890	94
Ռիո Թինթօ	23
Տօմանիալ (փոխառ. Լոչիէր)	102 1/2
Չիլլենեան 5 %	90
Մենդոզէ »	72
Լուսեան 1889	99 3/4
Գոմանտիրութիւն Բարիզի վրայ	25 465

Վիեննա, 4 Մարտ, ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	37 20
» Ռիէնի բաժնեթուղթ	158
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	115 10
» Փարիզի »	45 65

Պերլին, 4 Մարտ, ժամ — վայր. —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 35
» Փարիզի »	80 10
Բանալ թղթադրամ	238 25
Օսմանեան երկաթուղի	80 10
Օսմանեան քանձիլիաթ Սէրի Դ.	19 20

ԲԱՐԻԶ ԹԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 4 Մարտ, ժամ — վ. — երեկոյ

Ֆրանսական Լանթի 3 %	95 50
Օսմանեան քանձիլիաթ Պ.	19 65
Օսմանեան երկաթուղի	78
Օսմ. Ռէժի	353 75
Բրիօրիթէ Թիւրք	435 87 1/2
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	467 50
Պանք Օթոմանն	628 75
Ռիո Թինթօ	581 25
Սուէզեթ ժէներալ	— —

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ՄԻՆԵՕՆ

Երրոր մանուկ էի կարդացի վէպ մը որ յայնժամ մեծ տպաւորութիւն ներգործեց յիս։ Որչափ որ կը յիշեմ, սոյն վէպի մէջ գրուեր էր թէ երեք տարեկան մի աղջիկ ծնողացը տան պարտէզին մէջէն անծանօթ մարդերէ գողցուեր է, չարագործաց որջի մէջ մեծցեր՝ բայց հոգին չէ խանգարուեր, եւ օր մը պատահմամբ գտեր է ծնողքը։

Երեքշաբթի երեկոյ գաւս վէպ կը յիշէի ի Ֆրանսական Թատրոն ուր կը ներկայացնէին Մէ-Էն, Ապրուազ Թօմայի այն գողարիկ նուագախաղը, զոր անկարելի է լսել առանց գորովելու։

Առաջին անգամ ներկայացուեցաւ ի Բարիզ, 27 Նոյեմբեր 1866, Օբէրա-Գոմիքի թատրոնին մէջ։

Խօսքերը երկասիրեր են Ժիւլ Պարպիէ եւ Միշէլ Քարէ, որք բազմաթիւ և ընտիր թատերախաղեր եւ նուագախաղեր գրեր են։

Ահաւասիկ նիւթը։

Դեռատի աղջիկ մը, դուստր Ջիբրիանի իշխանին, կը գողցուի Վենետիկի հրաշալի պալատներէն միոյն մէջ. իշխանը կը յիմարի, կը թողու ապարանքը եւ տասնըհինգ տարի կը թափառի մուրացիկ ամենուրեք ի խնդիր դստերն, ուր կը հանդիպի ի Գերմանիա։ Զմանչէր գնա այլ կը համարի նորա վտանգ ու կը մխիթարէ գնա։ Հէնք աղջիկը քնչուներու ձեռքն է ինկեր որք կ'օգտուին նորա երգերէն եւ պարերէն։ Զգիտնալով նորա անունը, Մինեօն յորջորջեր են գնա։ Վիլհէլմ Մէսթէր անուն բարեւար եւ մեծատուն մարդ մը կը գնէ գնա քնչուներէն եւ ազատութիւն կը պարգեւէ Մինեօնի, բայց սա կը մերժէ զազատութիւն եւ կը խնդրէ կեանքն անցուցնել ի ծառայութեան իւր ազատարարի որոյ համար զգացած երախտագիտութիւնը սիրոյ կը փոխուի։

Տեսնելով որ Վիլհէլմ չհասկնար իւր տրփանքը եւ կը սիրէ խառնագնաց դերասանուհի մը, Մինեօն օր մը ինքզինքը կը նետէ հրկիզեալ տան մը մէջ։ Վիլհէլմ բոցերու մէջ կը խրախուէ ու կապատէ գնա իւր կեանքը փոանգի դնելով։

Ցետոյ Վիլհէլմ, ընկերակցութեամբ Լօթարիոյ (Զիբրիանի), որ յիմարութենէ իւր անձնաւորութիւնը մոռցեր է, կը տանի զՄինեօն կիսամեռ՝ ի Վենետիկ ու կը զետեղէ գնա նոյն իսկ Զիբրիանի տանը հինգ տարի է ի վեր լքեալ ապարանաց մէջ։

Հոն Լօթարիո կը զգաստանայ, կը յիշէ անցեալը և մի քանի փորձէ յետոյ կը համոզուի թէ Մինեօն իւր աղջիկն է, և այն պահէն կը սկսի երջանկութիւն Զիբրիանի, դստերը՝ Սէրբրթայի և Վիլհէլմի համար։

Որպէս ըսի այս նուագախաղի երաժշտութիւնը սկիզբն վերջը անընդհատ գողտրիկ ներգաչնակութեանց շարք է։ Նշանաւոր հատուածներուն մէջէն յիշենք առաջին արարուածին մէջ Մինեօնի առանձներգը։

Գիտեմ այն երկիրը ուր Նարնջենին կը ծաղկի,
Երկիր ոսկեփայլ մերգերու և գեղեցիկ վարդերու,
Ուր զեփիւռը փչեն առատիկ մեղմ և թաւշանք
Թռչին թեթեւագոյն, ուր

Օր. Պէնաթի, որ կը կատարէր Մինեօնի դերն, եռանդով և զգացմամբ երգեց զայս հատուած. ձայնն էր զօրաւոր եւ քաղցրալուր երբ արտասանեց սա տողերը։

Աւա՜ղ, էր չեմ կարող երթալ անդ,
Այն ափունքը ուստի բաղդս աքսորեց զիս ան։

Միեւնոյն յաջողութեամբ երգեց Լօրենիէի հետ.

Թեթեւա

ՍԳՈՅ ՀՈՎՀԱՆՆԸ

ԶԻՆԱԿԱՆ ՎԷՊ

(Շարունակութիւն երեկի թիւին և վերջ.)

Լի-Թիու՝ երբ վար ինչաւ՝ զայն ըղբաղեալ դտաւ կարդալու յախճապակեայ սկահակներն ճաշու սեղանին վարդագոյն մարմարին վրայ.

—Ագնուատոմ մանկուհի՝ ըսաւ անոր խոնարհելով՝ կարելի չէ՞ ինձ արդեօք տեսնել իմ հռչակաւոր վարդապետիս այրին՝ իմ տխուր պարտականութիւններս անոր մատուցանելու և հրաժեշտ առնելու համար իրմէ.

—Ինչո՞ւ մանկուհի կը կոչես զիս, ըսաւ երկնաւոր. քո առջեւդ է, տէր, Զուան-Ցէյի թշուառ ամուսինը.

—Զեզ իւր աղջիկն համբերցայ՝ ներեցէ՛ք, աղաղակեց ուսանողն, զարմացական ընդոստմամբ մը, և յարեց իբր ինքն յինքեան. Զդիտէի թէ այս իմաստասէրն՝ իւր ձմերան մօտ՝ ծաղկածիծաղ դարձուն իրեն ընկեր առած էր.

Անպատշաճ թուեցաւ իշխանուհւոյն այս դիտողութիւնը. այլ միանդամայն չ'կրցաւ ինքզինք զսպել հաճոյք մը զգալէ, և արագ արագ ըսաւ իւր տագնապը ծածկելու համար.

—Հրաժեշտ առնու խօսք կ'ընէք. այդ անհնար է. Ամուսնոյս ոգիք հանդիսի պիտի չառնուին եթէ ըստ օրինի չ'լրացնէի ապաշկանութեան պարտքս իւր սիրելագոյն աշակերտաց միոյն նկատմամբ. Հաճեցէք նստիլ այս սեղանս որ ձեզ համար պատրաստուած է, և մի կարծէք թէ վաղուընէ առաջ պիտի մեկնիք.

—Ցիմարութիւն կ'ըլլայ մերժել, ըսաւ Լի-Թիու, պահ մի վարանելէ յետոյ, քանզի մեր ձիանք անկարող են էմ մը անգամ ընելու. բայց այնչափ անագորոյն չեմ որ անօթութիւնս յագեցնելու ելլեմ մինչ դուք հարկադրեալ էք ծոմելու. Սեղանին պիտի չ'մերձանամ՝ եթէ դուք ինձ չ'մասնակցիք.

—Ո՛հ Ցէր, այդ բոլորովին հակառակ պիտի ըլլար արարողութեանց.

—Լա՛ւ. ես ձեզ հետ կը ծոմեմ.

Խորտիկք սեղան բերուեցան, եւ Երկնաւոր՝ որ կը մեռնէր անօթութենէ անոնց հոտէն կը մարմրէր. Չկրցաւ դիմանալ.

—Ձեր անսրտակին չը ճաշակելու համար, ըսաւ բարիշոյ, քիչ մը բրինձ ուտեմ.— Բայց որովհետեւ երիտասարդը բամբշան մէն մի պատառին կը հետեւէր, հարկ եղաւ որ Երկնաւոր ամէն կերակրէն ուտէ, և կշտանալնդ կերաւ.

Գիշերը՝ չոր խոտի մահճին վրայ ուր պառկեր էր՝ առանց գօտին լուծելու, իրեն բարձի տեղ ծառայող աղիւսը վիզը ցաւցնելուն՝ վայրկեան մը չ'կրցաւ աչքը գոցել՝ և փոխանակ հանգուցեալ ամուսնոյն զոր կը կոչէր՝ լալ ջանալով՝ գեղեցիկ պատանւոյն պատկերը՝ շնորհալից հասակաւ՝ երկան սև աչերով՝ և հոսուն գեղեցիկ պէս կարմրորակ բերնով՝ կը նկարուէր իւր մտաց առջեւ.

Երբ առաւօտուն արթնցաւ ոսկրաբեկ՝ հառաչեց խորհելով թէ երիտասարդ օտարականը պիտի մեկնէր. Բայց մեռելոյն քով ջայլելու՝ բաժակ մը նուիրելու և պատարագներ մատուցանելու ժամն էր. և իշխանուհին այդ պարտքերը կատարեց.

Իւր յարդարանց վայլածէն աւելի ժամանակ անցուց. և չարաչար ամբէնալով երկար եղունգներն տանեաց կզմնտրերուն մէջ թողած ըլլալուն՝ մատերուն ծայրն անցուց ոսկի պատեաններն՝ իբրու այն թէ տակաւին պահպանելու բան մը գտնուէր.

Նորէն վար իջնելու ատեն Լի-Թիուն ծառան տեսաւ որ տիրադէմ կ'ելլէր իւր տիրոջ սենեկէն.

—Ագնուատոմ այրի, ըսաւ նա, ահա անախորժ տարաժամութիւն մը որ չատ պիտի դժկամակեցնէ զձեզ. երիտասարդ սեղուհին՝ իմ տէրս՝ սոսկալի նոպայից ենթակայ է՝ չարաչար աշխատելէն վրան եկած հիւանդութեան մը պատճառաւ. Երեկուան յանկարծալուէն դողը սիրտը խառնեց, և մինչեւ ճամբայ ելլելու կը պատրաստուէր՝ այդ ժամս սենդը նորէն վրան եկաւ.

—Շուտ բժիշկը կանչենք՝ աղաղակեց Երկնաւոր.

—Անգուտ է, իշխանուհի, պատասխանեց ծառան. ես միայն գիտեմ զինք խնամել, և խոհանոց պիտի երթամ պէտք եղածը պատրաստելու համար, եթէ կը համիք բացակայութեանս միջոցին հիւանդին քով կենայ.

—Գնա՛, ես քովը կը հսկեմ, ըսաւ մատաղատի կինը.

Եւ որչափ ալ ուզեց սեմոց վրայ կենալ՝ չկրցաւ դիմադրել այն փափագին որ զինք կը մղէր սենեկին մէջ մտնելու.

* * *

Պատուհանէն երկնցած սթօրերը լոյսը կը մեղմացնէին՝ և կանաչ կիսաքստուեր մը կը յօրինէին. Լի-Թիու հագուած կ'ընկողմանէր անկողնոյն վրայ.

Տեսնելով Երկնաւորը՝ ճիգ մ'ըրաւ որ ոտք ելլէ ու բարեւէ, բայց կինը փութով առաջ անցաւ արդիլելու համար.

—Զգո՞յշ կեցիր՝ ըսաւ՝ չըլլայ թէ անխոհեմութիւն մ'ընես. կը ցաւիմ զքեզ հիւանդ տեսնելուս, և ուխտեր կ'ընեմ քու բժշկութեանդ համար. Նա՞տ ցաւ կ'զգաս.

—Անոյշ ձայնդ սպեղանի մ'է, ըսաւ մեղմ ձայնով. Ցաւը դլխուս մէջ է, սոսկալի՛ ցաւ, բորբոքում մը. Զեռքդ՝ որ ձեան ճեղկութիւնն ունի՝ անոր զովութիւնն ալ ունենալու է. ինձ կը թուի որ եթէ ճակտիս վրայ դնէիր՝ ալ ցաւ չէի զգար.

—Այդ չըլլար, ըսաւ Երկնաւոր չիկնելով.

Բայց նա արդէն աղջկան ձեռքը բռնած էր և իրեն ձեռաց մէջ կ'ամփոփէր. Այդ բանը կնոջ բոլորովին անվայել երեւցաւ. բայց միանդամայն կը խորհէր.

—Ի՞նչ ալ աղէկ խելք ըրի եղբնդնոցներս դնելուս.

—Ուրեմն դու զիս բուժել չե՞ս ուզեր՝ ըսաւ նա աղաչաւոր ձայնիւ.

Ալ չդիմացաւ Երկնաւոր և ինքնայօժար դրաւ ձեռքը պատանւոյն երկան սեւ յօնից վրայ որ կարծես սնդուսէ յօրինուած էին և զոր աչօքը կը փայփայէր.

—Ա՛հ ի՞նչ բարի ես, աղաղակեց Լի-Թիու, և որչափ ցաւերս կ'ամոքին. Ներէ՛ ինձ որ քեզ ըսեմ թէ այս չար տենդը քու պատճառադ եկաւ ինձ. Սարսափեցայ սոսկացի իմանալով թէ Զուան-Ցէյի կինն էիր. չկրցայ հանդուրժել մտածելու թէ նորա վաթսուն ձմեռները քո տասնեւութ գարուններդ սառեցուցին, և թէ խղուելը տէր էր փեսնային.

Մատաղ այրւոյն այնպէս թուեցաւ որ աչակերտը շատ քիչ պատկառանօք կը խօսէր իւր վարպետին վրայ. բայց ներքուստ ձայն մը իրեն կ'ըսէր թէ վերջապէս իրաւունք ալ ունէր ըսածին.

Ցանկարծ երիտասարդը յեսու մղեց զնա՝ և ոտք ելաւ յօնքը պռոտելով, աչուընքերէն նորանչան կայծեր արձակելով.

—Ո՛չ, ո՛չ, թող զիս, ըսաւ, ի՞նչ շահ ապաքինելէ. Ասկէ դուրս այլ ես ինձ հանդիստ չկայ. Ցաւիտենական կսկիծ մը հետս պիտի առնում տանիմ. Ա՛հ, ինչո՞ւ եկայ հոս. Ես որ այնչափ անվոյլի էի կանանց և ուսումն անոնց նախամեծար կը համարէի, հնա՞ր է որ այս նորատի այրւոյն մէկ տեսքը միտքս ու սիրտս միանդամայն յափշտակէն, այնպէս որ մոլեգնեալ կը յիմարիմ խորհելով թէ ուրիշ մարդ մը զինք ինէ առաջ տեսած է, իբրեւ թէ իմ տացուածքս ինէ խորած ըլլար.

Նոյն վայրկենին սպասաւորը ներս մտաւ դեղերով, և Երկնաւոր փախաւ տագնապայոյզ իւր լսածներէն.

Ամուսնոյն դադաղին պատահեցաւ զոր դեպի տաղաւար մը կը տանէին բակին մէկ անկիւնը, և վայրկեան մը չհասկցաւ թէ ի՞նչ էր եղածը. Ցանկարծ յիշատակը մտացը մէջ արթնանալով, սկսաւ հեծեծել և ուղեկցաց հետեւեցաւ. Նուէրներ մատուցին բընձի, մսի և գինւոյ, և յետոյ թողուցին մեռեալն այն տաղաւարին մէջ ուր ամիս մը պիտի սպասէր իւր յուղարկաւորութեան.

Երեկոյին Լի Թիու կարծես քիչ մը ապաքինած էր, և ներսէն խնդրեց Երկնաւորէն իւր տուած ձանձրութեանց համար, յետոյ յարեց առանց ժտելու երեսը նայիլ.

—Մոռցիր տենդին ցնորից մէջ ըրած բանդագուշանքս. կ'ամչնամ և կը ցաւիմ.

—Ի՞նչ, աղաղակեց իշխանուհին որոյ աչք յանկարծ ողողեցան արտասուօք, այդ ամենը պատրա՞նք մ'էր.

Ուսանողը բոցակէզ նայուածք մը արձակեց որ կարծես ծծեց այն ցօղը զոր սիրոյ արշալոյս մը կը հոսեցնէր անոր չքնաղագեղ այտից վրայ.

—Ցենդն ինէ յափշտակեց դաղտնիք մը զոր լռել պէտք էի՝ թէեւ մեռնիլ հարկ ըլլար ինձ. Հնա՞ր է որ արձագանք մը դատ ըլլայ քո սրտիդ մէջ.

—Անխոհեմ արտասուքս մատնեցին զիս և ամօթահար եմ, մրմնջեց դեռատի կինն. Այլ ես բան մի հարցըներ.

* * *

Դէն գիշերը դիւթիչ երազներ ունեցաւ իւր սենեկին մէջ զոր ինչան ազոյ մերկացուցեր էին օթոցներէն ու գորգերէն, իւր լապտերի նման բոլորաձեւ պամպուկ մեծ անկողնոյն մէջ.

Առաւօտուն արթնցաւ բերկրապատար աչխուժիւ՝ և խոստովանեցաւ ինքներին թէ երբէք այնչափ երջանիկ եղած չէր.

Բայց այս երանութեան ծայրաեղ անձուկ մը յայտնուեց երբ իրեն իմացուցին թէ երիտասարդ օտարականը նոր նոպայ մ'ունեցեր էր, առաջինէն չատ աւելի բուռն, և թէ կեանքը վտանգի մէջ էր.

Դալկադէմ՝ շնչասպառ դիմեց նոր սենեակը. Ծառան անկողնոյն քով ծնրադիր կ'արտասուէր, մինչ Լի-Թիու դունատ՝ անշարժ՝ աչքը դոց՝ մեռած կը թուէր.

Ա՛հ, իմ աղնիւ տէր՝ կը հեծէր ծառան, այլ ևս քեզ հմայր բան չեմ կրնար ընել. Ժամ մը չանցած զմեզ յաւիտեան պիտի թողուս.

—Եթէ կ'ապրի տակաւին, ինչո՞ւ հոս ապուշի պէս կեցեր կը հեծեծես փոխանակ ջանալու որ փրկես զնա, աղաղակեց երկնաւոր ալայլեալ.

Եւ յարեց ուժգին ցնցելով տգաս աւորը.

—Զեմ ուզեր որ մեռնի, կը հասկնա՞ս. չե՛մ ուզեր.

—Մեծանուն իշխանուհիդ, պատասխանեց ծառան, դեղ մը միայն կայ զինք վերակենդանացնելու կարող, այդ դեղը ճարել անհնար է.

—Ի՞նչ դեղ, չուտ ըսէ. Երբեմն անհնարը հնարաւոր կ'ըլլայ.

—Ա՛հ, աղնուական այրի, ինչո՞ւ վայրապար բաղդին դէմ մրցիլ, ըսաւ ծառան հառաչելով. երիտասարդ տէրս բուժելու համար պէտք է անոր ճակտին քանի մ'անգամ դնել նոր մեռած մարդու մ'ղեղը.

—Ամենն ա՞յդ է, աղաղակեց երկնաւոր.

Առանց վայրկեան մը կորսնցնելու՝ փայտի շտեմարանը վազեց եւ փայտ կոտրելու կացինն առաւ. առանց տատամսելու դիմեց ապա դէպ ի մահագոյժ տաղաւարն ուր Զուէն-Ցէ կը հանդչէր.

Առանց մեծ դժուարութեան քակեց դադաղին կափարիչը՝ որ դեռ հեղուսեալ չէր. Մէկդի քաշեց մեռաքսեայ պատանքներն և մեռելոյն դանկին վրայ տապարը բարձրացուց.

Բայց այն ատեն արշաւրաց զարհուրելի ճիչ մը որկորին մէջ խղդուեցաւ. Ահագնադղրդիչ քրքիջով մը վեր վազեց մեռեալն և թեւէն բռնեց.

—Հա՛ հա՛... ա՛յդ է ուրեմն անմիտիթար այրին որ չէր կարծեր իմ մահուանէս վերջն ապրիլ, մռնչեց նա սոսկալի ձայնով. Ահա՛ հոս կեցեր է, տապար ի ձեռին գանկս ճեղքելու և իւր տարփածուին սպեղանի մը շինելու համար. Հա՛ հա՛. չուառական տիմար, ի՞նչպէս աղէկ ինկար որոգայթիս մէջ. Ոչ, բնաւ մեռած չեմ, և եթէ ինքս այդ ամենը երեւակայեցի որ տեսնեմ՝ քիչ մը թէ ի՞նչ է կնոջ մարդէքը. Հա՛, աչքդ խածաւ աղոր աչակերտս, նա աղէկ խաղաց իւր դերը.

Երկնաւոր՝ յուսահատական ճիգով մը յաջողեցաւ ճողոպրիլ և փախաւ քունքը ձեռքերովը սեղմելով, ամենէն ու ցաւէ լկեալ, վանդի միայն կը մրմռար.

—Լի-Թիո՛ւ, եղո՛ւկ եղո՛ւկ, մատնի՛չ և դահի՛ճ....

Ցետոյ՝ գօտին քակելով՝ դնաց ինքզինք կախեց սալորենւոյ մը վրայ պարտիզին մէջ.

Զուան-Ցէ կը հալածէր զինք իւր քսամեալի քրքջով, եւ երբ ծամածուռ ծառին վրայ ծածանիլը տեսաւ՝ ողբալի կերպով երկնցած իւր սգոյ ըսպիտակ պատմուճանին մէջ, տուն մըտաւ իւր պատանքները քաշդռտելով և տապարը ճօճելով ի ձեռին. Հարսանեաց առագաստը մտաւ և հոն խելագարեալ սկսաւ զարնել ամէն անօթոց՝ պարելով և երգելով այս ափյոյ երգը.

«Իմաստասիրի մը ըղեղով ապեղանի մը, այս էր ահա հարսանց տիպար կնոջ մը քնքուշ մատանց պատրաստելիքը.

«Իրաւունք ունէր սգոյ հովհարը ջախջախելուն. իրեն աս չէր բաւեր. իրեն տապար մը պէտք էր գանկս ճեղքելու համար.

«Հա՛, հա՛... բոլոր կանայք սալորեներէ կախուելու էին, այս եղանակաւ մարդիկ խաղաղութիւնը կը գտնէին.

«Եւ ամենք ինձ նման խնդալ կրնային ամանները ջախջախելով».

Պատուհանը լաւ մը բացուած էր. և թռչուն մը աղմկէն գրգռեալ լիակոկորդ կը գեղգեղէր. կը թուէր Զուան-Ցէի թէ ձայն մը զինք կը հեղնէր, և որչափ ալ աղմուկը կը շատացնէր՝ անոնցմէ վեր կը լսէր այս ձայնը.

«Հա՛ հա (կը սէր այն) տիմա՞ր փիլիսոփայ. կեղծ խնդումիդ տակ սիրտդ յուսահատուր կը կարկամի.

«Վանդակիդ մէջ հիասքանչ թռչնիկ մը ունէիր՝ որ կը կարծէր թէ բոլոր տիեզերքն այն է, և զո ալեհառն մորուքդ գեղեցիկ բան մը չկար իրեն համար.

«Տիմա՞ր, տիմա՞ր, իւր թեւերը փորձել ուզեցիր, դու իրեն ցցուցիր գարնան թարմութիւնն և սիրոյ երկինքը....

«Հա՛ հա, թռա՛ւ սլացաւ քեզ խնդութիւն տուող թռչնիկը. հիմա՛ լաց՝ ապուշ փիլիսոփայ, լա՛ց դատարկ վանդակիդ մօտ».

—Արդեօք Երկնաւորին ոգի՞ն է որ կուգայ զիս հենդնելու, դուշց Զուան-Ցէ սարսռելով.

Եւ խեցի մ'առնելով տերեւներուն վրայ նետեց. Թռչնիկը թռաւ երգիծանող ճիչ մ'արձակելով, և թերեւս իւր հետ տարաւ իմաստասիրին խելքը՝ քանզի նա շարունակեց պարել ու երգել՝ անօթներուն վրայ զարնելով.

ԺԻՒԴԻԹ ԿՕԹԻ Թարգմ. Թ. Թ.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ի ՍԻԱՄ

Թայմս լրագրոյն յունուարի վերջերը հրատարակած մէկ հեռագիրը մեծ յուզում պատճառեց Անգլիոյ մէջ քաղաքական ուղղութեամբ պարարտ անձանց. Հեռագիրը քաշուած էր Բանկունէն, որ Սիամի դլխաւոր քաղաքներէն մին է, Իրաւատի գետաբերանին մօտ. Վերոյիշեալ յուզումը տարածուելով եւրոպեան ցամաքին ալ փոխանցուած է, նա մանաւանդ Ֆրանսայի որ ամէն ազգերէ աւելի իրաւէկ պէտք է ըլլայ Սիամի տէրութեան մէջ անցած դարձին, քանի որ անոր սահմանակից ընդարձակ երկրի մը՝ Հնդկա-Չինի գաղթականութեան տէրն է.

Ահաւասիկ այդ հեռագրոյն իմաստը. կը թուի թէ Գերմանիա մեծ ջանիւք կը ստանայ Սիամի թագաւորէն Մալէգեան թերակղզւոյն Բենանկի և Պիրմանիոյ հարաւային սահմանագլխոյն միջեւ գտնուող մասին մէջ նաւահանգիստ մը և երկիր մը. Դեռ չը գիտցուիր պայմանագրեալ երկրին ճիշդ տարածութիւնը, սակայն ակներեւ է որ թերակղզւոյն արեւմտեան եզերաց մօտ գտնուող Սալանկ կղզին պիտի թողուի Գերմանիոյ, որուն ազդեցութիւն օր աւուր աճելու վրայ է ի Պանկոք.

Այս վիճակ իրաւամբ կը խռովէ զԱնգլիացիս որք երկար ժամանակէ ի վեր ինքզինքնին անձնիշխան տէր կը կարծէին ի Սիամ. Բայց Գերմանիա, որ մի քանի տարի է ամէն տեղ և ամէն գործի մէջ կը մտնէ, իւր երիտասարդ կայսեր յանդուգնն բնաւորութեան շնորհիւ, սկսած է պատուար կանգնել հանգէպ անգլիական իշխանութեան տարածման.

Սիամի իրական վիճակը Անգլիոյ Պանկոքի պատուիրակ-դեսպանն է, որուն իշխանութեան ներքեւ կը գտնուի ժողովրդեան մեծ մասը. Իւր շնորհիւը միայն Ֆրանսացիք կրցան վերջերս մի քանի հիւպատոսութիւններ հաստատել ի Սիամ.

Գրեթէ բոլոր հասարակաց գործեր Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն ձեռքն են. Թէպէտեւ բանակը կազմելու իրաւունքը Սիամի թագաւորին է, սակայն Անգլիացի սպայք միայն կը կազմակերպեն այդ բանակը, որ հրացանաձիգ և թնդանոթակիր զօրքերէ, և Մեեմամի մուտքն ու ծովեզերքը պահպանող զինակիր չոգեանաւերէ կը բաղկանայ և առանց այդ սպայից հրամանին ո՛և է զինուորական շարժում անկարելի է որ կատարուի. Հնդկաստանի նման Անգլիացիք Սիամի մէջ ալ ներմուծած են մենաւաճառի դրութիւնը, և այսպէս մաքսերու և արոց տեսչութիւններն իրենք ստանձնած են.

Անգլիացիք յաջողած իսկ են պալատական արարողութիւնները բարեփոխել, և այժմ երկրպագելուն յաջորդած է ձեռաց սեղմումը, այս իրողութիւնը թէպէտ ոչինչ կը թուի, սակայն Մարագոյն Արեւելից համար անսահման ազդեցութիւն մ'երեւան կը հանէ, զոր իրականացուցին Անգլիացիք ի Սիամ.

Երկրին պաշտօնական լրագիրը The Bangkok Recorder անգլերէն և սիամերէն լեզուներով միանդամայն կը հրատարակուի, և սիամցի երիտասարդ ազնուականք ամէն տարի գունդագունդ կը դիմեն յԱնգղիա կրթուելու և նա մանաւանդ անկիս-սաքսոնեան քաղաքականութիւնն իրենց հայրենիքը տանելու համար.

Թղթատարական և հեռագրական վարչութիւնք ևս Անգլիացւոց կը պատկանին և Սիամի կառավարութիւնն անոնց խառնուելու ո՛եւ է իրաւունք չունի. Հեռագրական թելերն Անգլիացիք իրենց պիտոյից համաձայն շինած են ինչպէս. Պանկոքէն Ռահինկ, Թավոյ և Մոլմայն տանող թելը Սալուէնի բերանը անգլիական հողու վրայ կը յանգի, Պանկոքէն Ռսիէնկ-Մայ երկարող թելը որ մինչեւ Պիրմանեան սահմանագլուխը կը հասնի, և ուրիշ չատեր համանման ուղղութեան կը հետեւին.

Երկաթուղիներն ալ Անգլիացւոց ձեռքն են. Անգլիական դրամագլուխներով եւ անգլիական ընկերութեանց ձեռամբ պիտի շինուին այդ երկաթուղիք, որոց ամբողջ ծրագիրը սքանչելի պատրաստուած և արդէն իսկ նախնական աշխատութիւնք սկսած են. Եւ բոլոր այդ գործերուն մէջ Սիամցիք և կամ գէթ իրենց հարուստներն անբաժին են. Երկաթուղեաց գծերն այնպէս իմն յարմարցուած են որ Մեենամի հովտին, արեւելեան Պիրմանիոյ և Լաոսի վաճառականութիւնն ամբողջովին ի Պանկոք պիտի փոխադրուի. Այս հաշուով Ֆրանսացիք ալ մեծ հարուած մը պիտի կրեն, որովհետեւ այժմ բնութեան գծած ճանապարհաւն Միքոնկի հովտին և Քամպոճի վաճառականութիւնը Սայկոնի ճամբով կը կատարուի, մինչդեռ երկաթուղեաց խնդրոյն իրագործուելէն յետոյ Բոռաթի և Պաթանպանկի ճամբով Պանկոքէ և Շանթապուն պիտի փոխադրուի. Անգլիացւոց ամենամեծ փափաքն է Սիամի յարաբերութիւնները դիւրացնել Անգլիական Պիրմանիոյ հետ, և նա մանաւանդ Մեքոնկի հովտին վաճառականութիւնը Ֆրանսացւոց ձեռքէն յափշտակել.

Այսպէս Անգլիա տակաւ առ տակաւ Սիամի հասարակաց գործերն ի ձեռին առնելով զայն իւրացնել կը մտածէր, ինչպէս արդէն ըրաւ Պիրմանիան. Սակայն Գերմանիան չը կար իւր հաշուոյն մէջ, եւ ահա՛ հարուածը անակնկալէն կ'ընդունին. Այդ երիտասարդացեալ հին կայսրութիւնը որուն Անգլիա բաղած էր արդէն ի Թոկոլանտ, յարեւելեան յԱֆրիկէ, ի Նորկուինէա և ի Սամոա, Մեենամի ափանց վրայ ալ իւր դէմը կ'ելնէ այնպիսի խաղ մը խաղալով իրեն որուն ամենեւին չէր յուսար. 1888էն ի վեր Գերմանիա առանց ժամանակ կորսնցնելու օր աւուր իւր ազդեցութիւնն աւելցնելու աշխատած էր Սիամի արքունեաց մէջ, և յաջողած իսկ է Անգլիոյ, որ Սիամի տէրը կը համարուի, երկրին վաճառականութեան մէջ ունեցած գերիշխանութեան.

Յետագայ թիւերը կ'ապացուցանեն այս բանը. զոր կը քաղեմ Պանկոքի նաւահանգստին 1888ի եւեմուտքը ցուցնող ամսագիրէն հրատարակութենէ մը «Trade of Bangkok. Consular Report for the year 1888».

	Մուտք		Ելք	
	Նաւ	Տկռչփ	Նաւ	Տկռչփ
Անգլիական	291	226,038	284	228,499
Գերմանական	90	74,706	92	73,867
Սիամական	50	29,755	52	21,632
Ֆրանսական	17	8,992	17	8,998

եւ այլն.

Սակայն 1888էն ի վեր երկու տարիներ սահած են յորս վերոյիշեալ ցուցակին մէջ գերմանական դրօշակին հանդիպակաց թիւերը համեմատաբար աւելի աճած են. Նախ և առաջ Գերմանիա ալ իւր սպայներէն մի քանիները սիամական բանակին մէջ մացուցած էր իբր կրթող, թէպէտ դարձեալ Անգլիոյ թոյլտուութեամբը, և ահա՝ այսօր երկիր մ'իւրացնելու չափ յառաջացած է.

Թայմսի հրատարակած հեռագրոյն մէջ յիշուած Սալանկ կղզին կարեւոր և Անգլիացւոց մեծապէս նպաստաւոր դիրք մ'ունի. Արդէն յոյս կայ որ քիչ ատենէն Սինկաբուրի տեղն անցնելով նոսեմացնէ զայն.

Սալանկ կղզին, որ բազմաթիւ անուններ ունի, Պէնկալայի ծոցին մէջն է և անուամբ միայն Մերկի Արշիպելագոսին կը պատկանի, որուն ամենէն հարաւային և մեծ կղզին է. Վերոյիշեալ կղզեխումբին ունեցած հեռաւորութիւնը 112 լայնութեան աստիճան է. Մալաքքայի թերակղզւոյն արեւմտեան եզերքէն հարիւր 1 հազարամիլթի հեռաւորութիւն մ'ունի. այսինքն Մալէգեան թերակղզին ասիական ցամաքին կցող պարանոցին մէջտեղը, ճիշդ պարանոցին ուղղութիւն փոխած վայրը, որով բազմաթիւ ապահով նաւահանգիստներ ունի, ահագին նաւատորմիղ մը ամբողջովին պարփակելու չափ մեծ.

Իւր տարածութիւնը 375 հզմ. քառակ. է և բնակիչը 12,000. բաղկացած Զին, Մալէգ, Սիամցի և Պիրման ժողովուրդներէն որք հողագործութեամբ, ձկնորսութեամբ և հանքագործութեամբ կը պարապին, որովհետեւ անագի մեծ հանքեր կան ի Սալանկ. եւ կղզւոյն առատ բրինձը, սեւ սաթն ու մարգարիտները վաճառականութեան գործօն հրապարակ մը յայտ կ'առնեն. Նա մանաւանդ բրինձը. Արդէն կլիմայն գերբնտիր ըլլալով անտառներն ու գետերը շատ և փայտի առատութիւն ալ բաւական յառաջացած է.

Այսոյիսի ծովային սքանչելի դիրք մը, վաճառականական կարեւոր կեդրոն մը եղող կղզին Անգլիացիք ձեռքէ փախցնելու թերութիւնն ունեցան եւ գերմանացիք այդուհ ալ չգոհանալով կղզւոյն հանդիպակաց ցամաքին վրայ գտնուող Սալանկի նահանգն ալ միասին կ'առնուն որ Պէնկալայի ծոցին վրայ հինգ գեղեցիկ և կարեւոր նաւահանգիստներ ունի եւ Բաքշամ գետաբերանն ալ կը պարունակէ և կամ թէ անոր սահմանակից Լիկորի նահանգը պիտի առնու որ նոյնպէս երեք նաւահանգիստ ունի և Պէնկալայի ծոցէն Սիամի ծոցը կ'երկարի. որովհետեւ գեռ յայտնի չէ Գերմանիոյ յանձնելիք երկիրը. Այս կղզին որուն տէր ըլլալիք եւրոպական տէրութիւնն ի ձեռին պիտի ունենայ ամբողջ Մալաքքայի հրամանատարութիւնն, Ֆրանսայի և Անգլիոյ համար նոր Սիւէզի մը կարեւորութիւն ունի. Արդէն եգիպտական պարանոցին նման Ֆրանսացիք ծրագիր մը պատրաստած են Մալաքքայի պարանոցին վրայ ալ ջրանցք մը բանալու համար, և նախնական աշխատութիւնք բաւական յառաջացած են. Այդ գաղափարն յղացող առաջին Ֆրանսայի երկրաչափներն են Պարոնայք Տրիւ, Տրլոնքլը և Մահէ որ լա Պուրտոնէ, որք երկար ժամանակ մնալով ի Քրա, ճիշդ ջրանցքին բացուելու տեղը, ուսումնասիրեցին երկիրը և կը հաւատան թէ Բաքշամ գետը մեծապէս պիտի դիւրացնէ իրենց խորհուրդի իրագործումը. Ջրանցքին երկայնութիւնը շատ կարճ պիտի ըլլայ և Կալկաթայէն Բանգոն տանող ճամբան 1100 հզմ. և Մերկիսէն Պանկոք տանողն ալ 2200 հզմ. պիտի կարճեցնէ. Հնդկաստանէն Չինաստան գացող նաւերն, որք անպատճառ Սինկաբուր կը հանդիպին այնուհետեւ այդ ջրանցքէն անցնելով գէթ ածուխ առնելու համար Սալանկ կղզին կանգ պիտի առնուն.

Բայց եթէ Գերմանիա կանխէ զԹրանսա ջրանցքի պեղման գործին մէջ ինչպէս որ կը յուսացուի, յայնժամ Ֆրանսա թո՛ղ իրերը տեսնայ իւր Հնդկաչինի գաղթականութեան.

Այլ յոդուածով կը խօսիմ Գերմանիոյ յԱֆրիկէ ունեցած գաղթային յառաջդիմութեան վրայ.

Վ. ԳԱԼԲԱՔՃԵԱՆ

ՄԻՍՆԻՔՕ ՊԱՀՃԷՊԱՆՕՂԼՈՒ

Վեհ. Սուլթանի մատակարար, հանրածանօթ ծաղկավաճառ Պ. Միսնիքօ Պահճէպանօղլու, փափաքելով գոհացնել իւր բազմաթիւ յաճախորդներն, ի Բերա, Կալաթա Սէրայի քով առանձնակարգ ծաղկանց մթերանոց մը հաստատած է. կ'ընդունի ծաղկեփունջերու պսակներու և այլ յանձնարարութիւնք, միանգամայն կ'ստանձնէ զարդարել սրահներ, թատրոններ, պարասրահներ և այլն.

Այս առթիւ կը ծանուցանէ իւր յաճախորդաց և արդոյ հասարակութեան թէ իւր ընդարձակ պարտէզներուն մէջ կը գտնուին եւրոպական և այլ երկրաց պտղաբեր ծառերու և բազմատեսակ ստուկերու ընտիր հաւաքածոյ մը.

Իւր ունեցած ամենէն մեծ առաւելութիւնը սա է որ, յանձնարարութիւններն չուտ ընդ փոյթ և պատշաճապէս կը կատարուին, գիներն ալ խիստ չափաւոր են.

ԱԼԱՆ

ՕՐՄԱՆԵԱՆ ՄԵԱՏԻՆ ԻՏԱՐԻՒ ՈՒՄՈՒՄԻԷՍԻ

Ատանա վիլայէթի տախիլինէտ քեսային Իչ Իլ սանճաղընքն ոչնչի հալիսէ բալամուտ օրման բուսնումունքն չուպաթքն 15 ինէ գատար տէվամը միւգայիտէսի կէչէնատ իլան խարիմէ խոի. բուսումը մէկգիւրէնին չուպաթքնքն երիմի իքիսիկատ գարարտասէսի չէքիլմէք վէ պիր հաֆթա ապգէյա չէգարբլարագ իհսանի գաթիէսի իճրա գէլբնմագ իւզրէ 310000 զուրուշտամահալլի թալիպի իւզէրինատ օլտուղու մահալինատ պէլտիրիլմէքէ պուտնան զբեատէյ թալիպ օլանլարին Տէրսաատէ վատ Մալիէյ խաղինէի ճէլիլէսինատ Օրմանվէ Մէսատին խարէի ումումիյէսինէ վ մահալինատ Ատանա վիլայէթի ալիէսի ի օրման միւֆէթթիշլիրինէ միւրաճաաթ իթմէկլերի իլան օլունուր.

20 չուպաթ 306 853

ԻԼԱՆ

ԽԱՋԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՒ ՇԱՀԱՆԷ

Խաղինէի Խասսաի Շահանէ իչիւն ալընմագ չուգա վէ ապանքն գաբարը գամիսի իշգու չուպաթը բուսմինն երիմի եէտինճի չարշէնպէհ կիւնիւ վիրիլէճէկինտէն թալիպ օլանլարը եէվմի մէգբիւրատ սաաթ ալթը-տան նիհայէթ տօգուզա գատար խաղինէի Խասսաի Շահանէյէ կէլմէլերի իլան օլունուր.

20 չուպաթ 306
614 1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Մէքթէպի Հարպիէ ճէնապը Միւլիքանէ իչիւն ֆոթօկրաֆ պէյթը միւպարեա օլունճաղընտան բէմ վէ նիւսուսէլէրինի կէօրիւպ ֆիրսաթ վիրմէք իւզրէ իթթաքնա թալիպ օլանլարն չուպաթը բուսմինն երիմի պէչինճի բազար իրթէսի կիւնիւ մաղամը ճէլիլի Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

19 չուպաթ 1891 893
Նո. 34 2—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Եանեա, Բրէվէզա, Լօրօս մէվգիլարընտա պուլունճաղ ասաքիրի Շահանէ իչիւն միւպարեա օլունճաղ ինկիլիզ բիրինճինին թթաքնա թալիպ օլանլար վէ չէրարիթինի անյամագ խաթէյէնլէրին թարիհի իլանէն իթիպարէն պիր հաֆթայա գատար մագամը Սէրասքէրի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր.

19 Նուպաթ 1891 892
Նո. 33 Բ—2

Օ ՖԱՊՈՒԻՔ ՈՒԷԻԻՆԻ

350 ԲԵՐԱ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ 350 (ՊՈՆ ՄԱՌՇԷԻ ՔՈՎ)

ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

1881 ՑՈՒՆՎԱՐ 14|26. ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ ՍԿՍԵԱԼ

Այս մեծ վաճառումը որ երկար ատենէ ի վեր պատրաստուած է, մնանաւորապէս շահեկան պիտի ըլլայ: Պատուարժան հասարակութիւնը տեսած չէ երբէք այսքան զանազանութիւն ապրանաց (որոց ցուցակն ի ստորև) և այսքան ժամ ալ ներողամիտ. Ամէն զոհողութիւնները զոր յանձն առած ենք մեր

ՀՐԱՇԱԼԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՀ ՊՐԻԹԻՆ ԵՒ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,075,212
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐԻՈՅ 2,170,355

ՆՈՐԹՀԲԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,781,300
ՀԱՍՈՅԹ 1889 ՏԱՐԻՈՅ 989,400

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած բաւական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. Նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած գումարն 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՑՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գտնայարկ թիւ 22 և 22 կ. սենեակներն, առ **ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ** *Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց*

ՄԱՐՄՈՂԱԿԱՆ ՓՈՇԻ ՌՈԺԻԻ

ՀԱՒԱՆԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿ-ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԷՆ

ՌՈԺԻԻ ՓՈՇԻՆ

կանանց, տղայոց և փափուկ մարդոց

միակ մաքրողականն է

«Այս դեղն, իր ախորժ համովը, հիգոր միջոց մըն է յաղթելու հիւանդաց մեծ մասին չկամութեան ընդդէմ մաքրողականներու. ոչ ծարաւ կը պատճառէ, ոչ ։ եւ կարելի է ըսել թէ ապահովաբէս եւ ախորժելի կերպիւ կը ներգործէ։»

[Քաղուած Բրոֆ. ԼՈՒՔ ԷՅՐԱՆԻՆ տեղեկագրէն՝ Բժշկական Ակադեմիային մէջ։]

«Ռոժէի փոշին կրնայ, գրեթէ ամէն պարագայներու մէջ, ուրիշ մաքրողականներու տեղը գործածուիլ։»

(ԲՐՈՖ. ՊՈՒՇԱՌՏԱ)

Ծան.—Ռոժէի ճշմարիտ փոշին կը ծախուի միայն երկու ծայրերէն չորս գոյներով տպագիր կնքով մը կնքեալ շիշերով։ Քանի որ կեղծեր կը գտնուին, պէտք է մանաւորապէս խնդրել իր գեղագործէն որ վաւերական բաղադրութիւն մը տայ։

Կը պատրաստուի Լա Ֆաէռ տան մէջ, 19, Ժագոզ փողոց, Բարիզ։ 576

ԿՈՒՏՈՆ ՎԷՐՆ

ՇՔԱՌԴՐԱՄ ստացած 1883ի Ամսդերտամի միջազգային ցուցահանդէսէն և 1889ի Բարիզի Տիեզերական ցուցահանդէսէն։

ՄԻԱԿ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԻԹ

խայծդանի, որուն Բարբ Բոռէնի յատկութիւնները կը պարունակէ, մինչդեռ խայծդանի դեռ պատրաստութիւնք կոտրած Վէրնի հոտն ու համը միայն քիչ մը ունին։ Այս խայծդանի մէկ չափը՝ պատիճի մը (Թուբէ-լ) բոլոր ագռեցութիւնը կ'ընէ։ Սակայն կարելի է օրը մինչեւ 20 Հ կոտրած Վէրն առնուլ առանց վնասուելու, մինչդեռ խայծդանի քանի պատիճք աղեաց վնանգաւոր դրդռում մը յառաջ կը բերեն։

Ահռռնապէս առելի ազդեցիկ և ինքնապէս խայծդանի ուրիշ բոլոր պարտադրութիւններէ, ԿՈՒՏՈՆ ՎԷՐՆԻ հեղուկը կը ծախուի սրուակով, մէկ ու կէս Ֆրանքի, 20 լիտր յուրի հետ խառնուելու բաւականաչափ։ Աւելի մեծ սրուակները 2½ Ֆրանքի։ 202

ՄՈՍ

ՇՈՒԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԷՐՊՈՒԼ և ՄԱՆՉԷՍԹԷՐԻ ԴՊԼԻՆ ԲԱՆՈՂ ՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Նուագք	Թանոյ	Նուագք	Թանոյ
Յանոզուս	4200	Սֆինքս	3000
Ֆէրոս	4000	Սուպրիս	3000
Յամնլի	4000	Նէբիթիս	3000
Կէսոսդրիս	3250	Բէրա	3000
Թիպս	3250	Լոգիւս	800
Թակտալա	3250	Գլենտա	800
Մարիսթիս	3250	Սեսիլ	700

Բէրա չոգենաւ, նաւապետ Ճոնս, ամսոյս դէպի 22ին Լիվրբուլէն ասա կ'ըսպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ԶԼՑՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
36 31, Ճէրմն Սթրիդ Լիվրբուլ

ՔԻՒՆԱՐՏ (CUNARD)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Որ օրը ամբը երկամ անգամ կը բանին Լիվերբուլէ և Նիւ-Եորք դիմը

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն
Ումպրիա	7718	Գասպարիա	4845
Իդրուրիա	7718	Պոմերիա	4531
Սերվիա	7391	Սամարիա	2574
Ուրանիա	7268	Մարատոն	2403
Բաղտիկ	5587	Ադրիա	2393
Սեքսոնիա	5517	Սարակոսա	2166
Կալիա	4809	Թարիֆա	2246
Սիթիա	4557	Բալտիրա	2144
Ալէբրա	2143	Թրինիտատ	899
Քէսար	1876	Մորոգգո	1855
Շերպուրկ	1614		

Մարտի չոգեմաւը Լիվրբուլէ ասա կ'ըսպասուի դէպի ամսոյս 14ին։

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ գործակատար
Thomas C. Joly
Թիւ 1, Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան, Ղալաթիա
39 Ղալաթիա

Դիրքս-ցմա 'ՀՊիս Ամուսնամոյսի 'Ազատ Զարդարանի 'ոգեղարդեմ 'Վիտամէն 'մի-գ 'Ոն, 'Հօսի ռուսերենեն։

Պատասխան չուրի եւ թէնի, Գիգաս, Նրսէ, Շնաբարանաց, Գամաս, Գրիչ, Գրպանի կոտրիսոս եղ մոյ։

Նոր Գեղեցիկ Ամանորեայ Նուագներ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

45, ՂԱԼԱԹԻԱ։—ՊԷՕՅԻՒՔ ՄԻԼԼԷԹ ԽԱՆ 45.
Բ. ՀԱՐԿ, ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՄԻՋԱԳԱՅԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐԱՏԱՆ ՎԵՐԻՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑՔ

Պատի, Գրպանի, Ոսկէ, Արծաթէ, Մետաղէ

ԳՈՒԱՐԵՂԷՆՔ

Պատիւ ունի ծանուցանել իւր յաճախորդաց, որ առեւտրական այս ճիւղին եղանակն ըլլալուն, իւր ապրանց մէջերքն ճոխացուցած է։ Ուստի կը խնդրէ այն յաճախորդներէն որք պէտք ունին ժամացոյցի, գունարեղինաց, դիմեն սոյն վաճառատունն և օգուտն այս ապրանքներէն, որք Եւրոպոյ լաւագոյն գործարաններէն բերուած են, և որոց ճաշակը, քրանքը և ընդարձակութիւնը կ'արդարացնեն այն համբաւաւոր հաճոյս գլխեն որով ի վաճառ հանուած են։

ՄԵԾԱՓԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՓԱՆԱԿ

Վաճառատունը մասնաւորապէս կը յանձնարարէ, մետաղի վրայ որկի գաբլամա ժամացոյցի շղթաներ եւ այլն, որոցմէ ունի մի սեռ բուն Բարիզի ապրանք։ 204

ՀԱՐՄԱՆԵԿԱՆ ԾՈՎԱԿԱՓՈՒՆՔ

ԳԵՂԵՑԿԱՅՈՒՆՈՒ ՄԱՐՄԱՆՈՑ ԳՈՅՆԵՐ, ՄԻՐՀ ԾՈՎԱԿԱՓԻԹ, ՄԻՐՀ ԹԷՐԻՄ։

Ընդամուն մը փորձ պիտի համոզէ ամէն Տիկին թէ որչափ գերազանց է այս ուլիշ ամէն հեղուիւթներէ և բազմ թիւ փոշիներէ։ Առաջին անգամ գործածելովն ալ, որ քանի մը վայրկեանի գործ է, պիտի տեսնուի իսկոյն որ երեսը, վիզը, թեերը և ձեռուները պիտի առնուն անոյշ փափկութիւն մը և մարմարիոնի փայլ, հանդերձ շուշանի և վարդի գունով և բուրմամբ։ Սապոնի գրգռիչ յատկութիւնները կը հանդարտեցունէ։ Ընտէր կ'ընէ մորթի սեւուքը, երեսի և ձեռքի ցաթերը, արեւայրուքը, և ուրիշ ամէն բրոութիւն և ծծաւորութիւն։ Եւ սա ամէն բանով անկարելը կ'ընէ մանուկի թէ արհեստով գեղեցկացուածէ։

Դիմեսուր մ'Թերանոցը Լոնտոն է (114 and 116 Southampton Row). Ղրնպէս Բարիզ ու Նիւ Եօրք։ Ընդվաճառուի սափրիչներու, անոյշ իւղագործներու և անգղիացի դեղագործներու քով։

Մեծաքանակ վաճառում Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան եղբարց դեղարանը եէնի ճամի փողոց թ. 18 և ի Ղալաթիա Եիւքսէք քալտրրիմ խտմոն Քարուանայի քով։

Փոքրաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան եղբարց դեղարանը՝ կամուրջի դիմաց թիւ 17, և ի Բերա Մեծ փողոց թիւ 433, Իպիտօռի անուշահոտութեանց վաճառատունը։

ՅՈԴԱՑԱՒԻԸ ԵՒ ՄԻԶԱՆՑՔԻ ՔԱՐԸ

ԶԵՆ ԿՐՆԱՐ ԲՈՒԺԻԼ ԱՌԱՆՑ ԼԻԹԻՆԻ

Շ. ԼԸ ԲԻՏՐԻԼԻ ԼԷՊԷՍ Ադ հատիկները, փոքր քանակութեամբ առնուելով, քիչ ատենուան մէջ կ'անհետացնեն աւազն և քարը (մեզին հետ սեկեռեալ քշոյզ միս անլուծելի նիւթերն ալ)։ Ասով է որ այնչափ ազդեցիկ են վերոյնշանակեալ հիւանդութեանց դէմ։

ԼԸ ԲԻՏՐԻԼԻ ԵՒ ԸՆԿ ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ։ 852

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Եբրէ-եկ. Ամէրիկա, Կ. Պոլսոյ և Օրիենտի դիմաց

ԹՈՄԱՍՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔԷՆԿ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալպանս	2000	Ֆլամինկո	1600	Բալէրմոն	3200
Անճէլս	3000	Կալիֆօ	5500	Բանտեր	1700
Աբօլլս	5500	Կիրգանս	2200	Բլարէս	1500
Արկս	300	Կոզս	1000	Բօլս	1000
Արիսոգս	4000	Կրօսմոս	2200	Գուէրդս	2800
Գասանս	3000	Հիրս	2000	Իրանիս	4400
Գլոբոսմոս	220	Հիսպանիս	3000	Լիմուրգս	3200
Գրանս	2000	Հինտու	7000	Լօրնս	3000
Գրէնֆալ	8800	Հուսմէրէ	1200	Լօսմոս	3500
Գէլիրս	26·0	Լարկս	5000	Լօգարիս	3500
Գալիբաս	2500	Մինեռս	2800	Նայէրեռս	4000
Գասէս	2100	Գէլսս	2000	Սանդիակս	8200
Գաղս	2000	Գէորգիոս	4200	Պարֆս	2000
Գօտս	2700	Գօգնս	2200	Սիգիս	2000
Գէգակս	5000	Լէս	2000	Սօրէնտս	4300
Գիս	4500	Լէբանոնս	4500	Թ. Ուէիլսն	3000
Գալբրատս	3400	Լիմբրնս	3000	Թուրբաս	1200
Տիգս	2500	Լամն	1600	Թօրնս	2800
Տօմինս	2500	Մարքնէս	4800	Թորբիսս	900
Տուրս	800	Մարգէլլս	6500	Ուրպինս	5000
Տրաբս	4100	Մելս	2000	Վալիտուրս	5000
Էսպանամ	2400	Մոնբրնս	3100	Եէնս	3600
Էլսորատս	3000	Նէլս	2000	Զէպրա	1000
Էլէբերտս	3200	Օրլանս	3000	Տիֆարինս	200
Տրամ	2600	Օթէլլս	5000	Քրմնս	200
Ֆալքոն	800	Գրանս	4500	Զէրս	140
Ֆիսս	700	Օգէս	2000	Մօսքիթս	120
Լիմիրքրն Մոնարք					8000
Բիրմիրքն Մոնարք					8000
Լէդրեն Մոնարք					8100

Գայրս չոգենաւը, Նաւապետ Բէյմ, ընդհանուր վաճառքով Հրլեն մեկնած է ամսոյս 24ին և մարտ 13ին ասա կ'սպասուի։

Ուղեւորներու համար ամէն պէյորուիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԵԼՏ ԵՒ ՈՒԻՅ
Գործակալք
Թիւ 17-18. Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա
192

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսէլիա և Բօրդօ դիմաց կանոնաւորապէս բանող

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Այէրսաւ որ մարտ 4ին Մարսիլիայէն և մարտ 11ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աւրդէր որ պիտի մեկնի մարտ 17ին։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,

Ա. կարգ 250 Ֆրանք
Բ. » 178 »

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Նաւագնէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն
ԹԻՄՈԹԷ ԲԸՆՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միլլէթ Մոմհանէ փողոց, Թիւ 14
21

Առաջնորդ՝ Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐԴԱՐԵԱՆ ԼՈՒՍԱՆԻՆ

PAPIER FAYARD ET BLAYN

Գերազանց դեղ ի բուժումն հաբէ-ուէ, կոշտէ Բ բէ-ուէ-ոց, յոգոց-ուէ, շոնչ-ուէ, վերէ բոս, կոշտ-ուս։ Այլն։ Կը ծախուի բոլոր դեղարանաց մէջ։ 852

ՍԱԼԻՀ ՍԸՏԳԸ

ՊՈԼԻՍ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ, ՕԴՃՈՒԼՈՒ ՊԱՇԸ ԹԻՒ 61

Աբանց, կանանց և տղայոց համար ամէն կարգի գեղեցիկ ու դիմացկուն կոշիկներ կը պատրաստուին Ֆրանսական առաջնակարգ ապրանքներէ։ Այս խանութը գիմող յաճախորդք մեծապէս գոհ պիտի լինին մանաւանդ գներու ածանութենէն։ 2 Թիւէն 4 Թիւ կոշիկներու կարով պատրաստուածները հինգ ղրշ աւելի պիտի ըլան փայտէ գամով պատրաստուածներէն։ 4 Թիւէն 6 Թիւի համար 5 ղրշի յաւելում մը պիտի ըլայ այդ տարբերութեան վրայ։

Ղրշ.	տեսակ
85	ամէն տեսակ կարով պօթին կալոշ
52	սկարբին կարով
130	կալոշով մոկ կարով
65	պօթին կարով
80	մէտա կալոշ գամով
140	ամէն տեսակ մոկ
160	փայլուն մորթէ մոկ

Ղրշ.	տեսակ
33	կնոջ մուճակ
40	պալատական կալոշ
70	կնոջ համար պօթին կալոշ
45	16 թիւէն մինչ 21 թիւ պօթին կալոշ տղայոց համար
150	թէլաթին և ուզտի մորթէ մոկ
70	կէթա

Տղայոց յատուկ կոշիկներու 21 թիւէն վեր եղանիներուն համար հինգ ղրշի յաւելուած մը պիտի ըլլայ։ Յատկապէս յանձնարարուած կոշիկներու համար հարիւրին տասը յաւելում մը պիտի ըլլայ այս գնոյն վրայ։ 230 9—24

ԴԵՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տօքթոր Ֆայերի ջերմային հիւանդութեան, այս դարդն՝ որ անխաբեն բաղադրութիւն մի է զուարճանալոյ, է գառնահամ և ազատ կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմամ կլիմայից վատ ու ապականալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնն երաշխաւորալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ գիտութեամբն։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անվերջմարելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յառաջ կը բերան տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն։ որոց առանձնները որուած է ջերմն և սարսուռ, թագուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատակալ ջերմն մանգնային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ և թունաւորալ է ճահիճներէն կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ մահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ալանների ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն ընդառաջելեամբ։

Այդերի ջերմի ու տենդից դեղը կը ընդէ այդ գոնանաց նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգից համեմատ գործածուի։ կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։ 210

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՑԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

1891 Յունուար 19 Շաբաթ օրէն սկսեալ մինչև Մայիս 1

Բացի կիրակի օրերէն) Եւրոպական եղեռէն կոմաքէլ ելնող շոգենաւոց երթեւեկութիւնք ժ. Վ. թ

1 40 ելնիմ. Մեզդ. Պեյ. Թարպ. ելնիք. Սթենեան Պոյաճ. Բ. Հիսար Ալնավուտ գիւղ. շոգ. հետ պիտի հաղորդակցի) 38
2 25 ելնիմ. Մեզարպ. Պեյրիւք. Թարպ. ելնիք. Սթենեան Միրկ. Բ Հիսար (Ալնավուտ գիւղի շոգ. ին հետ պիտի հաղորդակցի) 39
2 40 Բ. Ա. Գավազ Մեզդ. Պեյրք. Թարպ. Պեյդ օղ անկիդ Գանտի. Պէշիք։ [Գանտ. շոգ. հետ պիտի հաղորդցի։ ուր. օրերը 3ին Վանիք. Զենկ Պէլը Գվկ Պեշիք] 21
3 10 ելնիմ. Մեզդ. Պեյ. Թարպ. ելնիք. Սթենեան Միրկ. Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէշիք Օրթ. [Պէշիքի շոգ. հետ պիտի զորդակցի) ուրբաթները Ալնավ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք։ 17
4 20 ելնիմ. Մեզդ. Պեյրիւք. Թարպ. ելնիք. Սթենեան Միրկ. Պոյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք Պեշիքթի. [Պէպէքի շոգ. ին հետ հղոգ. ուրբաթները Ալնավ. Գուբ. Օրթ.) 38
6 — ելնիմ Մեզարպ. Պեյրիւք. Թարպ. ելնիք. Սթենեան Միրկ. Պոյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք Ալնավ Գուբրէ Օրթաք. Պեշիկ։ 28
7 — ելնիմ. Մեզարպ. Պեյրիւք. Թարպ. Պեյդ օղ Բաշպ. ելնիք. Միրկ. Գանդիճ. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Ալնավ. Զենկելէք. Պեյլէր. Օրթաք. Գուբ. Պեշիք. Իւսկ. 22
8 5 Ա. ԿԲ. Գավազ ելնիմ Մեզարպ. Պեյդ. Թարբ. ելնիք. Սթենեան Միրկ. Բ. Հիսար Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք. 21
10 — Մեզարպ. Պեյ. Թարպ. ելնիք. Միրկ. Բ. Հիսար Ալնավ. Օրթաք. Պեշ. 33

ԵՆԷՊՊԷՊՈՒՆ կոմաքէլ ելնող շոգենաւոց

1 35 ելնիք. Միրկեան Պոյաճ. Բ. Հիսար Պեպէք Օրթաք. (Պեպէքի շոգ.ին հետ պիտի հաղորդակցի Ուրբ. օրերը Օրթ. չկանգ պիր 20

Ադրիանոպէնի կոմաքէլ ելնող շոգենաւոց

1 30 Պեպէք Ալնվ. Գուբրէ Օրթաք. Պեշիք. 28
2 5 Պեպէք Ալնավ. Գուբրուբ. Օրթաք. Պեշիք. Գաղ. 22
2 10 Օրթաք. ելն ուզդ. կամրդ. (բացի ուր. ե) 20
2 25 Բ. Հիսար Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք. 19
2 30 Օրթաք. ելն ուզդ. կամրդ. [բացի ուր. ե] 25
3 — Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք. 28
3 30 Բ. Հիսար Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք 20
4 10 Պեպէք Ալվ. Գուբ Օրթաք. Պեշ. Գաղ. (Բացի ուրբաթէ) 25
4 20 Օրթաք. ելն ուզդ. կամրդ. (բացի ուր. ե) 17
4 50 Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշիք. (բացի ուրբաթէ) 38
5 30 Պեպէք Ալնվ. Գուբ. Օրթ. Պեշ. [բացի ուրբաթէ] 6
10 10 Միրկեան Զենկել. ուզդ. կամրդ. [ուրբաթները Զենկել. չկայ) 38
11 10 Պեպէքէն ուզդ. կամուրջ [բացի ուր. ե] 22

Աֆիոնի եղեռէն կոմաքէլ ելնող շոգենաւոց

1 30 Վանիք. Զենկել. Պեյլէր. Գուբ. 33
1 40 Պեյ.քեզ Բաշպ. Զուպ. Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. (Գանտ. պիտի հղրգեցի.) (Ուրբաթները բացի Օրթաք. ն Վան. Զենկ. Պեյլ. Գուբգ Պեշիք. 25
2 10 Պեպէք Գանտ. Վանիք. Զենկել. Պեյլէր. Գուբ Պեշիք. [բացի ուրբաթէ] 32
3 — Գանտիլ. Վանիք. Զենկելէք. Պեյլէր. Գուբգ. Պեշիք. ուրբաթները 3 15ին 33
3 20 Պեյ.ղեզ Բաշպ. Զուպուբ. Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. Պեշիք. (Գանտ. պիտի հաղորդակցի) [Ուրբաթները 3 45ին Վանիք. Զենկ. Պեյլ. Գուբգ. Պեշիքթաշ 21
4 10 Գանտ. Վանիք. Զենկել. Պեյլէր. Գուբ. Պեշիք. (Բացի ուրբաթէ) 19
4 55 Գանտ. Վանիք. Զենկելէր. Պեյլէրպ. Գուբգ. Իւսկիւտ. (Բացի ուրբաթէ) 39
5 — Պեյ.ղեզ Բաշպ. Զուպ. Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Զենկ. Պեյլ. Գուբգ. Պեշիկ։
7 — Միրկ. Ր. Ա. Հիսար Գանտ. Ալնվ. Զենկ. Պեյ. Գուբգ Օրթ. Գուբգ. Պեշիք. Իւսկ. 20
9 — Պեզդ. Թարպ. Պեյդ. Բաշպ. Զուպ. Գանդրճ Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք. Զենկ. Պեյլ. Գուբգ. Իւսկ. 25
10 30 Պեյ.ղօզնն ուզդ. կամ. ուրբ(բացի ուր. ե) 19
11 — Գգկնճ. ելն ուզդ. կամրջ. (բացի ուր. ե) 20
10 30 Պեյլէրդեչեն ուզդակիկամուրջ ուրբաթները 11ին Գանտիլէ 28

(Բացի կիրակի օրերէն) կոմաքէլէն եւրոպական եղեռէն երթեւեկողաց ժամերը

8 — Պեշիք. Օրթաք. Գուբ. Ալնավուտ. Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ. ելնիք. Թարպ. Պեզդ. Մեզարդ. ելնիմ. 38
3 35 Գապաթ. Իւսկ. Պեշիք. Գուբգ. Օրթ. Պեյլէր. Զենկել. Ա. Հիսար Գանդրճ. Միրկ. Ելնիք. Բաղպ. Պեյդ. Թարպ. Պեզդ. Մեզդ Լիմանտալէ 21
4 15 Պեշիք Օրթ. Գրդ. Ալնվ. Պեպէք Բ. Հիսար Պոյճ Սթենեան ելնիք. Թարպ. Պեյդ. Մեզարդ. ելնիմ. 28
5 20 Իւսկ. Պեշիք. Գուբգ. Օրթաք. Պեյլ. Զենկ. Ալնվ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանդ. Զուպ. Միրկ. 20
6 — Գապաթ. Պեշիք. Օրթաք. Գուբուբ. Ա.նավ. Պեպէք. Բ. Հիսար Միրկ. Սենիք. Պեյդ օղ Թարպ. Պ. Լիբար. Մեզարդ Գանդարեր 21
7 — Պեշիք. Իւսկ. Գուբգ. Պեյլ. Զենկ. Ալնվ. Գանտիլ. Բ. Հիսար Պոյաճ Գանդ. Սենիք. Թարպ. Պեշիք. 23
8 30 Պեշիք. Օրթ. Ալնավ. Պեպ. Բ. Հիսար Միրկ. Սենիք. Գանդ. Սենիք. Պեզդ. 33
9 20 Պեշիք. Օրթաք Գուբ. Ալնավ Պեպէք Բ. Հիսար Միրկ 28
10 5 Պեշիք. Օրթ. Գուբ. Ալնվ. Պեպէք Բ Հիսար Պոյաճ. Միրկ. ելնիք. Թարպ. Պեզդ. Մեզդ. Գալամդրեր (ուրբաթները Ի վրկն սաբբ) 39
10 45 Բ. Հիսար Պոյաճ. Միրկ. Մեն. Սենիք. Թարպ. Պեշիքարերե. Մեզարդ. ելնիմ (ուրբաթները չկայ) 21
11 20 ելնիք. Թարպ. Պեզդ. Մեզդ. ելնիմ. [ուրբաթները Պոյաճրդիրդ] 38
11 35 Պեպէք Բ. Հիսար Պոյաճ. Միրկ. Սթեն. ելնիք. 20

Կոմաքէլէն Ալնավուտրէքէզ երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

2 25 Ուզդակի Պեպէք 28
2 45 Ուզդակի Բ. Հիսար 20
3 35 Ուզդակի Պեպէք (Բացի Ուրբաթէ) 25
4 10 Ուզդակի Պեպէք [բացի ուրբաթէ] 33
4 50 Ուզդակի Պեպէք [բացի ուրբաթէ] 6
10 30 Պեշիք. Օրթ. Գուբուբ. Ալնավ. Պեպէք (Ուրբաթի օրերը չի կայ) 22
11 15 Գապ. Պեշիք. Օրթ. Գուբ. Ալնավ. Պեպէք Բ. Հիսար. Պոյաճրդ. 28
11 45 Պեշիք. Օրթ. Գուբուբ. Ալնվ. Պեպէք 19
12 — Պեշիք. Սրթ. Գուբ. Ալնվա. 22

Կոմաքէլէն Ասիական եղեռէն երթեւեկող շոգենաւոց ժամերը

2 20 Ուզդակի Զենկ.Գանտալ. 33
3 30 Ուզդակի Գանտալ. [Բացի ուրբաթէ] 19
3 30 Իւսկ. Գուբգ Պեյլ. Զենկ. Վանիք Գանտ. Ա. Հիսար Գանդ. Զուպուբ. Բաղպ. Պեյդ. 32
4 15 Ուզդակի Գանտիլի (բացի ուրբաթէ) 39
9 15 Պեշիքթաշ, Գուզդուճան Պեյլէր. Զենկել Գանտիլ Ա. Հիսար Գանդրճա Բաղպ. Պեյդ.գ (բացի ուրբաթէ) 19
10 — Պեշիք. Գուգ. Պեյլէր. (Պեյդ.գի շոգ.ին հետ պիտի հաղ. ուրբաթները Զենկ. Գանտիլի) 28
10 30 Ալ. Զենկ. Գանտ. Ա. Հիսար Գանդ. Զուպ. Պեյդ. Թարպ. Պեզդ.Բ. 17
10 40 Իւսկ. Գուգ. (Բացի ուրբաթէ) 22
11 — Պեշիքթաշ Գուզդճճ Պեյլէր. Զենկել. Վանիք. Գանտ. Պեյ.ղեզ (Ուրբաթի օրերը Իւսկ Գանտիլի Պեյդ.գի շոգենաւին հետ հղորդակցի) 32
11 15 Գանտիլ. Ա Հիսար Գանդրճ. Զուպ. Բաղպ Պեյդ.գ ուրբաթ. Գուգգ) 25
11 4 Գանտ. Գանտ. Զենկ. Պեյլ. Զենկ. Վանիք. 38
12 — Իւսկ. Գուգ.[Բացի ուր. և շաբաթէ 6

Զէյ. Զաթ ելնող շոգենաւոց

2 40 Ալնավ. Զենկ Պ.յլեր. Օրթաք. Գուգգ. Իւսկ. Գեշ.ք. Գաղ. Կամուրջ
6 — Ալնավ. Զենկելէ Պեյլեր. Օրթ. Գուգգ. Իւսկ. Պ.շ.ք. Գաղ. (Կիրկի ն.ը Կրդ.)
10 — Ալնավ. Զենկել. Պեյլեր Օրթաք. Գուգգ. Իւսկ. Պ.շ.ք. Գաղ. Կամուրջ (Կիրակիները միայն Գաղաթաշ)

Զէյ.-Զաթ ելնող շոգենաւոց

4 30 Կամուրջէն Գաղ. Իւսկ Պեշիք Գուգգ. Սրթաք. Պեյլեր Զենկ. Ալնավ.
8 30 Գաղաթաշէն Իւսկ Պեշիք. Գուգգ. Սրթ. Պեյլեր. Զենկ. Ալնավ. (Կիրակիները կամուրջէ]
11 30 Կամուրջէն Պեշիք. Իւսկ. Գուգգ. Օրթ. Ալնավ. (Կիրակիները 11ին Գաղաթշ.էն

Ալաուսանը ելնիմ էն 1.40ին և կամուրջէն 3ին և երկրորդը ելնիմ էն 9.15ին դարձեալ կ'ելնիմ 8.30.ն, և 1ին Մեզարդ. բնուէն ելնող շոգենաւուց մէջ բեռ. չպիտի ընդունուին։ Պեյ.գ.էն 10 30ին և ժամ 10.40ին կամուրջէն իւսկիւտար գացող շոգենաւ բեռ